

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

NR INDEKSU 366714

Вёскі на граніцы т 3 № 39 (2733) Год LIII

Беласток, 28 верасня 2008 г.

redakcja@niva.iig.pl Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

http://niva.iig.pl

Ваяводскія дажынкі тэкст і фота Аляксея МАРОЗА ў Гайнаўцы

PL ISSN 0546-1960

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА Сельскагаспадарчая Гайнаўшчына ўжо здаўна заслужыла на арганізацыю на яе тэрыторыі ваяводскіх дажынак, а наладжанне 21 верасня ў Гайнаўцы свята ўдзячнасці за сабраны ўраджай было вылучэннем для крыху прызабытай у розных аспектах, у маштабе Падляшскага ваяводства, Гайнаўскай зямлі. Асабліва ў Чыжоўскай гміне і частцы Гайнаўскай гміны знаходзяцца адны з самых лепшых у Падляшскім ваяводстве зямель. Калі гаспадары са Збуча ці Старога Беразова дэкларуюць, што пры добрым ураджаі збіраюць нават па 6-7 тон пшаніцы з гектара поля, дык гэта плён збожжа вырошчванага на самым высокім узроўні ў параўнанні не толькі з лепшым ураджаем у Падляшскім ваяводстве, але і ўва ўсёй Польшчы. На Гайнаўшчыне добрага ўраджаю дабіваюцца вытворцы агародніны і фруктаў, а вылучаецца ў гэтым вырошчванні Курашава, распаложанае непадалёк ад Чыжоў. Хаця ў час дажынак толькі ўспамінаецца пра прадуцэнтаў мяса, ці малака, бо складана запрэзентаваць плён іх працы, то трэба сказаць, што на Гайнаўскай зямлі на вельмі высокім узроўні стаяла і стаіць гадоўля авечак, але, на жаль, вельмі нізкая рэнтабельнасць гэтага занятку прымусіла гаспадароў да вялікага абмежавання гэтай гадоўлі. Нешматлікія гаспадары гадуюць свіней у сотнях і тысячах штук, атрымліваючы вялікую прыбытковасць ад мяса на адной штуцы за кароткі перыяд. Праўда, гадоўцы кароў, нават тыя самыя буйныя, яшчэ ўступаюць па колькасці прадукцыі малака ад адной штукі самым лепшым прадуцэнтам з Ломжынскага павета, ці выбраных гмін распаложаных у яго суседстве, але ўжо станоўча вылучаюцца на фоне іншых паветаў нашага ваяводства і памалу прыбліжаюцца да перадавікоў з Ломжынскай зямлі. У справе арганізацыі дажынак якраз на Гайнаўшчыне патрэбнае было толькі станоўчае палітычнае рашэнне ўправы сейміка Падляшскага ваяводства. Над адным можна толькі задумацца, ці ваяводскія дажынкі трэба было ладзіць у горадзе, ці ў нейкай вёсцы

на Гайнаўшчыне, дзе сельскагаспа-

дарчая прадукцыя стаіць на высо-

кім узроўні, напрыклад у згаданым

мною Старым Беразове, ці ў нейкай

вёсцы Чыжоўскай гміны. У міну-

лых гадах ваяводскія дажынкі ла-

дзіліся ў Драгічыне, Сувалках, Бе-

Спераду доўгага карагода з вянкамі ішлі калектывы з Гайнаўшчыны, а з вельмі прыгожым вянком узначальвалі іх "Чыжавяне". Пасля аказалася, што гэты вянок заняў першае месца сярод традыцыйных вянкоў

ластоку, Цеханоўцы і Саколцы. Відаць, што ваяводскія самаўрадавыя ўлады рашаліся ладзіць свята ўраджаю ў мясцовасцях з большым арганізацыйным патэнцыялам, таму хіба і выбралі Гайнаўку, а не нейкае сяло з сельскагаспадарчымі традыцыямі. У Чыжоўскай і Гайнаўскай вясковай гмінах няма таксама касцёлаў, а малітвы ў час дажынак мелі адбывацца ў царкве і касцёле.

Калі гаварыць пра мінулае Гайнаўшчыны, дык на гэтай тэрыторыі дажынкі ладзіліся на полі кожнага гаспадара, дзе ставілася "перапяліца", а з гэтым народным абрадам нашае маладое пакаленне можа цяпер пазнаёміцца ў час розных беларускіх мерапрыемстваў. Гаспадары і іх сямейнікі дзякавалі Богу за добры або адносна добры ўраджай у час удзячных малебнаў, якія служыліся пасля літургій у нашых цэрквах, а нешматлікія католікі, што пражывалі паміж праваслаўнымі людзьмі, таксама дзякавалі Богу за добры плён у час малітваў у касцёлах. 21 верасня праваслаўныя вернікі з Гайнаўкі, што ў асноўным выводзяцца з навакольных вёсак, маліліся ў гайнаўскіх цэрквах, а католікі ў касцёлах, ведаючы, што з абеду распачнуцца ваяводскія дажынкі і трэба падзякаваць Богу за прыстойны сёлетні ўраджай. Некаторыя з жыхароў Гайнаўкі абрабляюць жа поле сваіх бацькоў або памагаюць ім абрабляць гэтую ж зямлю і я думаю, што гэтыя людзі асабліва ўспрымалі як малітвы ў сваіх храмах, так і гайнаўскія дажынкі. Афіцыйныя арганізатары дажынак маршалак Падляшскага ваяводства, стараста Гайнаўскага павета, бурмістр Гайнаўкі і войт Гайнаўскай вясковай гміны — рашыліся наладзіць шэсце ў гарадскі амфітэатр народных калектываў з вянкамі, выкананымі з сёлетняга збожжа, з-пад Свята-Троіцкага сабора і касцёла Узвышэння святога крыжа, дзе маліліся мясцовыя і прыезджыя праваслаўныя і каталіцкія вернікі, а пасля багаслужбаў адбылося асвячэнне вянкоў, з якіх зярняты павінны быць выкарыстаны ў час пасеву. У амфітэатры дажынковыя старасты віталі маршалка з хлебам, а пасля асвячэння хлябоў дзяліліся імі з гасцямі і публікай. З падзякай для гаспадароў за цяжкую работу выступілі праваслаўны епіскап Гайнаўскі Міран і каталіцкі епіскап Драгічынскі Антоні Дыдыч, якія ў сваіх храмах узначальвалі малітвы ўдзячнасці за сабраны ўраджай. З прамовамі выступілі таксама арганізатары дажынак, а першым гаспадар мерапрыемства, маршалак Падляшскага ваяводства.

— Хаця ў гэтым годзе месцамі была засуха, падаў град і праходзілі ветраломы, у агульным сёлетні ўраджай добры і лепшы ад мінулагодняга. Падляшскае ваяводства займае другое месца, працяг •9

Звычайная скупасць 🛩 2

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Скупасць — гэта першая і асноўная прыступка да здрады. І таму становіцца бядой, калі набывае шырокія маштабы нацыянальнага характару. Мільёны людзей у гісторыі чалавецтва прадавалі сваю несмяротную душу за трыццаць сярэбранікаў. Гінулі ў гістарычнай Леце на гэтай глебе і цэлыя краіны. Пасля распаду СССР суседнія беларусам народы не пабаяліся заплаціць даражэйшую цану за расійскі газ і іншую сыравіну...

Выхад мас

₽2

Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Гаворыцца, што рэклама з'яўляецца рухавіком гандлю ці нават палітычных працэсаў, а больш агульна кажучы — невадам прыбытку, які ў канцы вымяраецца банкаўскімі мерамі. У гэтую, важную сёння, галіну жыцця прыцягваюцца яшчэ найбольш папулярныя асобы, найчасцей са свету моды і кіно; гэта відаць зараз не толькі ў ЗША, дзе акурат важныя выбары, але нават саветы ў пік застойнага перыяду рабілі такія здзелкі...

Свяшчэннае Евангелле па-беларуску

Аляксей МАРОЗ

Запрашэнне

Сардэчна запрашаем настаўнікаў беларускай мовы, якія працуюць з вучнямі малодшых класаў, на сустрэчу звязаную з прэзентацыяй "Беларускага паказнога алфавіта" ("Alfabet demonstracyjny w języku białoruskim"), якая адбудзецца 04.10.2008 г. у Пачатковай школе № 4 ім. Сібіракаў у Беластоку па вул. Чэнстахоўскай, ба.

Праграма сустрэчы:

10.00 — прывітанне ўдзельнікаў і інфармацыя пра Аб'яднанне АБ-БА,

10.15 — прэзентацыя "Беларускага паказнога алфавіта",

10.30 — метадычныя заняткі з кіраўніком "Цэнтра Супольнасць" у Менску Тамарай Мацкевіч,

11.30 — перапынак, пачастунак, 12.00 — заняткі і паказ метадыч-

12.00— заняткі і паказ метадыч най літаратуры,

14.00 — заканчэнне.

Усе ўдзельнікі сустрэчы атрымаюць бясплатна "Беларускі паказны алфавіт".

Звычайная скупасць

Якая загадкавая і разам з тым нязменная ўсё ж рэч — псіхалогія чалавека. За апошняе стагоддзе на-

вукова-тэхнічны прагрэс істотна змяніў формы і выяўленні зямнога быцця, шматразова паскорыў многія працэсы і з'явы. А вось сутнасць чалавечага характару не толькі не памянялася, але, здаецца, яшчэ паглыбілася ў бок меркантыльнасці і скупасці. У свеце трывала дамінуе мадэль спажывецкага грамадства, прытым яна становіцца асновай для розных палітычных рэжымаў — ад заходніх дзяржаў, якія прынята лічыць дэмакратычнымі, да краін былога Савецкага Саюза на ўсходзе Еўропы, дзе ў каго пераходны вэрхал і бязладдзе, а ў каго аўтарытарны рэжым. Толькі маштабы розныя. Прычым скупасць не залежыць ад матэрыяльнага стану людзей. Іншы бедны чалавек падзеліцца апошнім з бліжнім, а іншы багаты скнара ні капейкі не дасць чалавеку ў бядзе.

Прыкладаў побытавай скупасці можна прывесці нямала. Многія імкнуцца рабіць на гэтым свой бізнес. Калі ў туалетнай паперы прасвятляюцца дзіркі, гэта сведчыць хутчэй не пра тэхналагічны брак, а пра скупасць вытворцы. Калі замаўляеш у кафэ піццу з каўбасой, а табе прыносяць танюткі блін цеста, на якім толькі два скрылікі салямі пакроеныя на чатыры часткі. І больш табе не хочацца ні есці, ні заходзіць у такую ўстанову. Падобных выпадкаў у беларускіх рэаліях безліч. У Польшчы гаспадары некаторых кавярняў робяць гардэроб і нават уваход кліентаў да прыбіральняў платным. На маю думку, нармальны чалавек больш у такія месцы не пойдзе. Не таму, што грошай шкада, а таму, што падобнае стаўленне прыніжае годнасць наведнікаў. А вось у Злучаных Штатах Амерыкі ўваход у прыбіральні і музеі задарма. І, напэўна, гэта правільна. Больш таго, я перакананы, што амерыканцы пралічылі, што так выходзіць танней для ўсяго грамадства.

Скупасць — гэта першая і асноўная прыступка да здрады. І таму становіцца бядой, калі набывае шырокія маштабы нацыянальнага ха-

рактару. Мільёны людзей у гісторыі чалавецтва прадавалі сваю несмяротную душу за трыццаць сярэбранікаў. Гінулі ў гістарычнай Леце на гэтай глебе і цэлыя краіны. Пасля распаду СССР суседнія беларусам народы не пабаяліся заплаціць даражэйшую цану за расійскі газ і іншую сыравіну. І сёння ўжо амаль ніхто не памятае, што тыя ж літоўцы ў нядаўняй гісторыі мелі пару халодных зім. Беларусы ж не задумваюцца пра кошт "халяўных" і танных расійскіх энерганосьбітаў. Іх цікавіць толькі сённяшні дзень, толькі цяпер і тут, абы ім добра было. Дзяржава старанна залагоджвае гэтую патрэбу. Што там заўтрашні дзень? Але скупы, як вядома, плаціць двойчы. I цана гэтага газу насамрэч двайная ці трайная.

Скупасць — гэта родная сястра зайздрасці. Для нашага чалавека сапраўды важней, каб у суседа здохла карова, чым у яго стала дзве. З каровамі, да слова, прыклад у беларускіх рэаліях можа і няўдалы — нашу вясковую гаспадарку давялі да такога стану, што трымаць дзве каровы становіцца нявыгадным. Адбываецца замена паняткаў — традыцыйная беларуская ашчаднасць замянілася звычайнай скупасцю. Людзі шкадуюць усяго і ўсім — суседзям, сваякам, сваім дзецям, урэшце сабе. Наш чалавек, як некалі казалі, за рубель жабу ў Вільню пагоніць, абы ўдзерці хоць што на халяву. Нават катастрофа нацыянальнага маштабу, такая як чарнобыльская трагедыя, не з'яднала беларускае грамадства. Падзеленае палітычна, яно так і не салідарызавалася на глебе нацыянальнай бяды. Колькі вядома выпадкаў выцягвання з людзей хабару дактарамі, якія не толькі забыліся пра свой прафесійны абавязак, але і растапталі ўсе маральныя нормы. Скупы, як кажуць, і з камара кроў высмакча. І хто тут больш вінаваты дзяржава, якая стварыла такую заганную сістэму, ці кожны канкрэтны чалавек — не так істотна. Бо добра вядома і іншае — аніякімі матэрыяльнымі каштоўнасцямі свой век не падоўжыш, аніякага дабра з сабой на той свет не пацягнеш. І нішто не апраўдае звычайную скупасць.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Выхад мас

Гаворыцца, што рэклама з'яўляецца рухавіком гандлю ці нават палітычных працэсаў, а больш агульна кажучы — невадам прыбытку, які ў канцы вымяраецца банкаўскімі мерамі. У гэтую, важную сёння, галіну жыцця прыцягваюцца яшчэ найбольш папулярныя асобы, найчасцей са свету моды і кіно; гэта відаць зараз не толькі ў ЗША, дзе акурат важныя выбары, але нават саветы ў пік застойнага перыяду рабілі такія здзелкі, напрыклад, са слаўным шэрыфам Бэртам Ланкастэрам, каб ён хваліў савецкія ваенныя подзвігі. За рэкламную работу знаць бярэ вялікія грошы, аднак некаторым фірмам удаецца ўжо абыходзіцца і без знакамітасцей, прыцягнуўшы для гэтага дармовыя народныя масы. Вось і мне давялося паўдзельнічаць у такім мерапрыемстве...

Адзін беластоцкі мегамагазін даў аб'яўку пра продаж мабільных камп'ютараў са значнай уцэнкай. Падаўся ж і я за такой дурніцай; стаў я можа трыццатым у чарзе. Да адкрыцця магазіна чарга вырасла мо да двухсот чалавек. Ну, вядома, як у нас ходзіць такая чарга; яна ўсё таўсцее і таўсцее, а з хвілінай старту з яе робіцца звычайны тлум, які пасля рве да прылаўка як бурлівы веснавы ручай пасля раптоўнай адлігі. Няйначай было і ў "маёй" чарзе. Рвануў, тады, і я; праўда, крыху пазнавата рашыўся я на такі рывок, але па дарозе, як мне зараз здаецца, перад варотамі ў намечаны адсек я навярстаў страту. Толькі не бываў я ў той краме раней, не ведаў планіроўкі яе лабірынтаў і пагнаўся ў фальшывае адгалінаванне; калі вярнуўся на правільны пуць, запаветны тавар ужо быў расхоплены.

Падумаў бы хто, што такая ўцэнка робіцца для простага прыцягнення пакупніка, які, не купіўшы намечанага тавару, пабачыць іншы і ўсё ж такі нейкія грошы ў краме пакіне. Але перад самім адсекам заўважыў я адмысловых працаўнікоў фірмы, якія фільмавалі імклівы тлум.A пазней, мабыць, запісалі яны яшчэ на плёнку радасць пераможцаў з трафеямі ў руках і ўжо рэкламны матэрыял гатовы: вось як звычайныя людзі з надзеяй пруцца ў брэндавую краму і якія радасныя яе пакідаюць з каштоўнымі набыткамі! І непатрэбныя тут дарагія ні Пенелопа Крус, ні Дэйвід Бэкхем каб паказаць, што магазін дае радасць звычайнаму смяротніку, звычайнаму пралетарыяту, а не нейкім там ідыётам...

Я з гэтага спаборніцтва выйшаў як Заблоцкі з мылам, мо толькі асталося нейкае суцяшэнне, што і мяне знялі ў працэсе гонкі ды пасля будуць паказваць у рэкламных лапіках не толькі ў Польшчы, але і па ўсім свеце, мо пачаргова з Ражэрам Федэрэрам —

у шыкарнай кампаніі... Але жу плане была пакупка мабільнай машыны і вось ужо ў іншай вялікай краме пабачыў я бадай такую ж машыну ды яшчэ таннейшую! І тлуму там зусім не было! Падаўся я па грошы і зноў у тую краму за такой дарэмшчынай. І папрасіў я там прадаўца запусціць загрузчык, які б паказаў, што ў той машыне ўсярэдзіне. Хлапец прынёс машыну, але стаў мне тлумачыць, што на памешчаным на полцы апісанні тавару былі дапушчаны памылкі, што машына не мае тых параметраў, якія ў першы момант крама абяцала пакупніку. І зараз клерк прыбраў тое фальшывае апісанне, тую простанародную «рэкламу», з полкі...

Усё ж такі патрэба падмяніць стары камп'ютар новым не зносілася гэтымі няўдачамі і воляй-няволяй упёрся я купіць сабе запаветны прыбор, але ўжо ў невялікай краме, цеснай, дзе тавар амаль вісіць пакупніку над галавой. Пакет з заказанай машынай стаяў ужо на стале і я прабаваў прачытаць метку, напісаную дробненькім шрыфтам. Прадавец улавіў маё зацікаўленне і паведаміў, што тавары ягоная фірма завозіць з Літвы, Германіі або Славакіі, бо польскія пастаўшчыкі аснашчаюць свае прапановы брэндавай аператыўнай сістэмай, якая дастаўляе карыстальнікам шмат клопату; такім чынам крама можа запрапанаваць сваім пакупнікам больш выгаднае праграмнае аснашчэнне. Фірма-пастаўшчык амаль манапольнай аператыўнай сістэмы выпусціла недапрацаваны выраб на рынак і збірае адтуль грашыска ды скаргі адчайных карыстальнікаў на яе недахопы, пасля тыя недахопы выправіць і выпусціць выпраўлены выраб пад новай назвай, каб зноў вярнуць сабе рэпутацыю.

Такім, вось, чынам здзяйсняюцца мары ўсялякіх рамантыкаў і сацыялістаў пра выхад простанародных мас на грамадскую прастору, у гэтым выпадку ў сферу рэкламы і распрацоўкі камп'ютарных аператыўных сістэм. Не толькі ў тэлевізійных шоў выходзіць на сцэну просты народ, пралетарыят па-стаханаўску займае найбольш нечаканыя працоўныя перадавіцы нашага капіталістычнага грамадства.

Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Вачыма еўрапейца

Мядзведжае ацяпленне

Падляшскія ваявода і маршалак, а таксама прэзідэнт Беластока са сваім намеснікам (усе звязаныя з Грамадзянскай платформай) супольна падаліся з візітам у Гродна. У адным

з афіцыйных камюніке пасля візіту можна было прачытаць, што дэлегацыя пачалася ад наведання Генконсульства РП. Пасля дайшло да спаткання з губернатарам Гродзенскай вобласці Уладзімірам Саўчанкам, у час якога "вяліся размовы аб перабудове Аўгустоўскага канала і развою турызму ў раёне канала па абодвух баках мяжы, адзначанні 600-годдзя Белавежскай пушчы і паляпшэння руху на польска-беларускіх пагранпераходах", значыць, "адаграваліся старыя катлеты". Урэшце пад-

ляшская дэлегацыя сустрэлася з мэрам Гродна Аляксандрам Антоненкам і прыняла ўдзел у афіцыйных урачыстасцях 880годдзя ўзнікненя гэтага горада: паглядзела парад і тэатральнае прадстаўленне аб гісторыі горада. "Наступным чынам ваявода Мацей Жыўна, маршалак Яраслаў Дважанскі, прэзідэнт Тадэвуш Трускаляскі і віцэ-прэзідэнт Тадэвуш Арлуковіч, карыстаючыся свабодным часам, падаліся на ўрачыстае набажэнства з нагоды 100-годдзя дзейнасці ў Гродне польскіх манахіньназаратанак, якім пасля завяршэння святой імшы перадалі падарункі". Аб прэзенце ад ваяводы (памятным гравертоне) успамінала таксама ў час свайго спаткання з бацькамі Падляшша Анжаліка Борыс, старшыня Саюза палякаў Беларусі. Сама размова ў гэтым коле датычыла "сітуацыі палякаў у Беларусі, іх патрэб і таго, што беларускія ўлады могуць зрабіць, каб ім дапамагчы і як дбаць аб польскую грамадскасць у Гродне". Так неяк выпадкова здарылася, што турбуючыя нашых саноўнікаў пытанні ставіліся ў той час, калі ў Польшчы паявіліся інфармацыі аб выдуманым помысле прымушання пані старшыні падпарадкавацца Аляксандру Лукашэнку, распаўсюджваныя віцэ-міністрам замежных спраў Янам Баркоўскім (ПСЛ). Як вынікае з інфармацый пасля візіту ваяводы і самаўраднікаў, аб гэтай справе аднак гаворкі не было.

Ці дыялогі з кіраўнікамі Гродзеншчыны спрычыніліся да паскарэння тэмпа міжрэгіянальнага супрацоўніцтва і начарчэння плана канкрэтных дзеянняў таго супрацоўніцтва, невядома. Таксама як невядома што гэта магло б вынікнуць з папярэджваючай выезд у Гродна сустрэчы з губернатарам Саўчанкам, якога прымаў маршалак Дважанскі. Ян Квасоўскі, прэссакратар пана маршалка, у якога мы распытвалі пра канкрэтныя дэталі гэтых размоў, заявіў:

Гэта былі больш куртуазныя візіты.
 У Гродне ніякі канкрэт не прагучаў.

Тым часам яшчэ да выезду нашых у Гродна Радыё Рацыя інфармавала: "Улады прымушаюць жыхароў Гродна да святкавання юбілею 880-годдзя горада. Кожнае прадпрыемства, асветныя ды адміністрацыйныя ўстановы маюць абавязак прывесці на ўрачыстасці акрэслены лік асоб". І далей: "Кіраўнікі некаторых устаноў свой націск тлумачаць працаўнікам гэтым, што не павінны яны прынесці сораму мясцовай адміністрацыі перад гасцямі з Польшчы, якія павінны пабачыць, што дзякуючы старанням улад усё Гродна адзначае свой юбілей".

Ян Квасоўскі, у якога мы спыталіся, ці маршалак ведаў аб такіх паказушных дзеяннях, адказаў:

— Маршалак нічога пра гэта не ведаў. Калі гэтак было, дык яму вельмі прыкра. Значыць, выходзіць на тое, што ацяпленне польска-беларускіх кантактаў, аб якіх так шмат гаворыцца, да таго амаль на кожным узроўні ўлады, бывае падшытае фальшам, прыкрытае жэстамі тыпу гонекераўска-брэжнеўскіх мядзведжых абдымкаў з буськамі з глыбокім засосам.

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Тэкст і фота Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

Чарга грузавікоў для кантролю на пагранпераходзе ў Баброўніках пачынаецца неўзабаве за Гарадком, мо з дзесяць кіламетраў да граніцы; і гэтыя "сем" з акладам вёрст, як у народнай пагаворцы, усё лесам. Толькі дзе-нідзе відаць шафёраў навонкі машын, большасць іх у кузавах, на сваіх рабочых пастах, гатовыя ў кожную хвіліну прадаўжаць сваю дарогу, каб скарэй, каб не траціць каштоўнага часу. Паслуговая інфраструктура перад самім пагранпераходам рэзка вылучаецца з усяго афіцыйнага наваколля сваім мізэрным стандартам — каля дзесятка буданаў з крамамі ды страховачнымі і валютаабменнымі офісамі. Ззаду гэтай "інфраструктуры" ўхабістая чорная паласа "аўтастаянкі", на якой пара-дзве легкавушак з беларускай рэгістрацыяй, далей чарговая паласа пакрытая багатым смеццевым насцілам. Такая, вось, "Еўропа" вітае прыбываючага з Беларусі ваяжора. Да таго ж яшчэ даходзіць і сумны від навакольных паслуговых, жывёлагадоўчых і жылых рэліктаў не надта даўняга пэгеэраўскага мінулага.

Сама вёска Баброўнікі спрытна схаваная ад вачэй трансгранічнага народу. Вясковая вуліца пралягла перпендыкулярным віядукам над выкапанай на подступах да пагранперахода лагчынай з крутымі абрывамі, з-за якіх, апрача самога віядука, нічога больш вясковага не відаць. І на гэтай баброўніцкай вуліцы не адчуваецца праязджаючых упоперак пад ёю соцень і тысяч велізарных трэкаў. Вёска, па сутнасці, падобная на ўсе іншыя суседнія вёскі...

Вуліца ў Баброўніках у палове (паўночнай) пад асфальтам, далей вузкі брук. Цішыня, недзе раздаўся спеў пеўня. Хаты наогул задбаныя, панадворкі падстрыжаныя, не відаць на іх слядоў гаспадарчай дзейнасці, толькі некалькі агародаў яшчэ выносяць на свет задуманы чалавекам ураджай. Перад адной з хат паказалася бабулька, кіруюся да яе. Неўзабаве з'яўляецца і ейны сын, які даглядае яе тут, 97-гадовую. Перада мною прадстаўнікі двух пакаленняў мясцовага грамадства з каля трыццаці душ, бо толькі зараз народу асталося ў амаль паўтысячнай калісь вёсцы. Векавая гаспадыня згадвае, што яна перажыла за сваё жыццё чатыры вайны і, хаця ёй ужо пара да "Пясэцкага", усё яшчэ трывожыцца такіх бед. Насупраць хаты маіх суразмоўцаў красуюцца высачэзныя, у два з паловай метра, сланечнікі.

- Гэта суседка пасадзіла, чую адказ на маё зацікаўленне такім буйным плёнам.
- Хіба тут добрая зямля? пытаю.
- А дзе там, шосты клас...
- Мабыць, палетак добра ўгноены — вось, побач, радок капічак гною...
- Гэта не гной, гэта бульбавінне. Калісь гной можна было браць з аўчарняў, а цяпер няма адкуль, ніхто дабытку не трымае. Каму трэба, той рыхтуе кампост...

Цікаўлюся яшчэ вясковымі хатамі. Купляюць іх людзі з Беластока а нават з Варшавы. Але тыя звонку тутэйшымі суседзямі не цікавяцца, сядзяць на сваіх панадворках. Бо і чаго ж ім заводзіць справу з вясковымі мужыкамі, калі пад рукою мабільнік і дзякуючы яму нават на вёсцы можна сядзець так як у горадзе — у сва-

ёй клетцы. Яшчэ спытаў я гаспадара пра ягонае меркаванне на тэму польска-беларускіх візавых аблягчэнняў для жыхароў памежжа.

— А каму яны патрэбныя? Старыя людзі, што знаёмыя з сабою былі, ужо нямоглыя і то не толькі для такіх падарожжаў — мая мама нават да суседняй хаты не дойдзе. А малодшыя каго там ведаюць? Да каго ім туды ехапь?

Падаюся далей і зараз насупраць мне роварыць з-за павароту спадар Міхал Цацэрка, вітаемся акурат перад ягонай хатай. Спадар Міхал вяртаецца акурат з крамы, твар яго прамянее ўсмешкай. Мо гэтая пастаянная ўсмешка не ад удачных пакупак хутчэй за ўсё яна з сямейных вытокаў. Бо як жа не радавацца, калі ягоная дбайная жонка Сафія, бывалая лаўрэатка конкурсаў беларускай песні, не назаве яго інакш, як толькі Мішыкам. І дзеці таксама ўладкавалі сабе жыццё; вось адна дачка была чатыры гады "ў Пуціна", а цяпер пераехала "да Юшчанкі" — яна працуе ў польскіх дыппрадстаўніцтвах. I запрашае мяне спадар Міхал у хату, але я крышку спяшаю, а да таго ж той госць добры, каторы рэдкі. І ўдаецца мне развітацца са спадаром Міхалам не ўносячы турботы ў ягоную хату. На развітанне мой сімпатычны суразмоўца прыпамінае мне, што пастаянным госцем у ягонай хаце наш тыднёвік, бо "толькі скнара і лянівы не выпісывае «Нівы»".

Вяртаюся ў бок пагранпераходу. Цераз разбітае акно заглядаю ў былую вясковую краму. Па даўно новых цаглінах відаць, што яшчэ нехта быў думаў рэанімаваць яе, але на думцы і скончыліся планы. Над самюсенькім абрывам шашэйнай лагчыны сумуе помнік 120 савецкім "мальчишкам", якія загінулі ў 1941 годзе ў недалёкім лесе акружаныя немцамі. Зараз за помнікам будынак былой школы, а на ім яшчэ вісяць усялякія шыльды розных офісаў, што мелі афармляць усялякія справы перасякаючаму межы народу. Школьны пляц не зарос зеллем толькі таму, што на ім ляжыць яшчэ брусчатка, але навокал пляца бесперашкодна царыць прырода; нават высокая шыльда "Ваг", да якой ліпне шмат мужчынскага народу, не падзейнічала. Мо калі б не шэнгенская еўрамяжа, то і буйнела б тут весялейшае жыццё...

Заглядаю на могілкі пабачыць узводжаную там царкоўку. Яшчэ званіца не накрыта, а купал мае быць пастаўлены яшчэ ў гэтым месяцы. І вяртаюся зноў у бок вёскі, цераз згаданую ўжо "аўтастаянку". Мой зрок прыцягвае яркі памідор на фоне багатага там смецця. Прыглядаюся, ці хто такога хараства не выкінуў — бо ж побач памідоры валяюцца — але ж не, ён на кусціку, адзін быццам сіротка, хіба чакае, мо хто яго возьме. Толькі — ён жа вырас на надта неэкалагічнай глебе...

Падаюся ў бок Коматаўцаў, іду краем жвіровага кар'ера. Побач вялікая звалка ўсялякага бетоналому; магчыма, што ён са знесеных аўчарняў, якіх цяпер толькі дзве з ранейшых сямі. Коматаўцы выглядаюць задбанай вёскай, запушчаных хат тут амаль няма. Солтыс Ян Стрышко акурат на панадворку, дык заходжу да яго. Пытаю пра людзей, што па-суседску проста на вуліцы мяшаюць цэмент са жвірам. Гэта суседзі папраўляюць падмурак пад хатай, замазваюць шчыліны ў ім і той бетон найзручней ім разводзіць на асфальце. Ас-

Вёскі на граніцы

фальту тут лапік толькі, бо калі рабілі там масток, дык пашкодзілі брук і солтысу ўдалося неяк выбіць у гміне такі рамонт вуліцы.

Цікаўлюся лёсам назіральнай вышкі, якую побач вёскі мелі паставіць пагранічнікі. Калі пайшла вестка пра вышку, дык людзі паведамілі тэлебачанне і пасля гэтага пагранічнікі рашылі стаўляць вышку ў іншым канцы вёскі. Тады зноў тыя жыхары, якім вышку падсунулі, таксама выклікалі тэлебачанне і ў выніку было прынята рашэнне паставіць яе за вёскай, у лесе. Але цяпер азваліся эколагі з Саколкі, што вышка будзе шкодзіць звярыне, і ад гэтай лакалізацыі добрыя пагранічнікі адмовіліся. Яшчэ быццам выбрана адно месца, каля могілак, але той участак у прыватных руках і лёс вышкі далей няпэўны...

Цікаўлюся яшчэ мясцовай сельскай гаспадаркай. Яшчэ чатырох сялян абрабляе зямлю, але мабыць толькі па прывычцы; буйнай жывёлы ў нікога тут няма. Нейкі чалавек са Шлёнска набраў навокал некалькі дзесяткаў гектараў поля і склаў заяўку на даплаты за сенажаці, аднак трапілася на гэта кантроль і хітрасць не прайшла. Пры нагодзе з'явілася згадка і пра іншага інвестара: аўчарню ў Баброўніках меў купіць былы віцэ-прэм'ер Гарышэйскі і на яе аснове пабудаваць там перагрузачны пункт, але нічога з гэтага не атрымалася. А калі пра хаты пайшла гаворка, дык спадар Стрышко заявіў, што ў Коматаўцах яны бадай найлепш задбаныя ў маштабе ўсёй гміны. Вясковыя хаты купілі тут журналіст, адвакат, настаўніца. А я, вось, запытаў пра ўчастак, свежа выраўнаны бульдозерам. Аказваецца, што гэта не адзін участак, але два суседнія, якія былі зараслі ўсялякай садавінай; новы ўласнік выкарчаваў усё, а рэшткі вырваў бульдозер. Мае там будавацца нейкі бацюшка, што з'ехаў з Грэцыі.

- То вам і службу тут час ад часу адправіць, — кідаю заўвагу.
- Але нам царкоўка будуецца каля Баброўнік. Бацюшка там добра хадайнічае за спонсарамі.

Яшчэ цікаўлюся лёсам былой, люднай калісь, школы. Купіла яе нейкая жанчына, але спецыялісты заключылі, што будынак непрыгодны ўжо для ўжытку. Яна яе раскідала і з таго часу нічога там не дзеецца. Былі чуткі, што ўласніца мела выпадак...

І яшчэ наконт дэмаграфіі. Лік душ у Коматаўцах буйнее ў перыяд канікул. Тады ў вёску прыязджаюць бабулі са сваімі ўнукамі; бабулі дзеля нагляду за сваімі шустрыкамі. І з канцом канікул лік жыхароў меншае. Калі пачынаюцца замаразкі тады чарговая група вясковага насельніцтва падаецца ў вырай у цёплыя гарадскія краіны, дзе не трэба насіць дроў для печаў. Такім чынам лік насельніцтва згортваецца, а гэта выклікае і іншыя з'явы. Вось яшчэ нядаўна ў Коматаўцы штодзённа заязджалі два пэкаэсаўскія аўтобусы. Цяпер яны едуць толькі да Баброўнік. Неяк удалося выбіць у войта Гарадоцкай гміны дафінансаванне да двух толькі курсаў у тыдзень: у аўторак і пятніцу заглядаюць яны каля 13-й гадзіны. І гэта ўсё, бо школьны транспарт сюды таксама не заглядае — у Коматаўцах няма дзяцей...

Закарціла мяне абысці вёску ад загумення, бо ж наогул у кожнай вёсцы такая дарожка бывала, напрыклад, у Баброўніках гэтая дарога атрымала з аднаго боку ранг жвіроўкі, а з другога — асфальтоўкі. І пайшоў я адной дарожкай, што побач школьнага пляца выходзіць у лес у бок Лужан. Нейкая паласа, якая калісь магла быць дарогай, там была, але зарослая зеллем так як і ўсё кругом яе. Тады падаўся я далей у поле, знайсці нейкую дарогу паміж былымі сялянскімі палеткамі. Знайшоў — дарога гэтая вылучалася з поля адно іншым выглядам зарастаючага яе пустазелля; яшчэ палявы біятоп не ўнарміраваўся пасля чалавечага ўзрыхляння. І пайшоў я тым шляхам. Поле з аднаго боку дарогі было засеяна грэчкай, якой сцябліны дасягалі метровай вышыні; мабыць была яна вынікам змагання са шпаркім пустазеллем за доступ да сонечнай радыяцыі. З другога боку таксама дзе-нідзе бы лі лапікі грэчкі, але гэта быў, мабыць, плён ад рассыпаных у ранейшыя сезоны зерняў. Найбольш жа з гэтага боку ўражваў звышпаўтараметровы чарнобыль... І што тут гаварыць пра шосты клас грунтаў; мо ён і шосты, калі гаспадарыць чалавек, але калі без ягонага ўдзелу гаспадарыць сама прырода, тады яна паказвае самыя лепшыя вынікі, бо "ўгнаеннем" з'яўляецца тады змаганне за найлепшы хларафілавы ўраджай, за зялёны, за экалагічны. І яшчэ адна палявая цікавінка: лягчэй было хадзіць па "полі", чым па яшчэ буйней зарослай "дарозе"... Дайшоў я такім чынам да нейкай былой базы высокай сельгастэхнікі, магчыма, што тут калісь трымалі камбайны. Адсюль вяла нармальная яшчэ дарожка ў Коматаўцы.

Нараўчанская гміна

Найпрыгажэйшыя сялянскія сядзібы

У Нараўчанскай гміне завяршылі конкурс на "Найпрыгажэйшыя сялянскія сядзібы" 2008". Сёлета ў конкурсе прынялі ўдзел жыхары Міклашэва, Мінкоўкі, Нараўкі, Альхоўкі, Забалотчыны, Плянты, Скупава і Старога Двара.

Зараз самыя прыгожыя сядзібы ў: Аліны і Ірэны Беглюкоў з Мінкоўкі, Лены Харкевіч з Плянты, Таісы Драўноўскай з Міклашэва, Аліны і Багдана Стульгісаў з Нараўкі, Ірэны Бірыцкай з Семяноўкі ды Лілі і Яўгена Валкавыцкіх з Забалотчыны.

Пастаянна ўдзельнічаюць у конкурсе і займаюць першыя і другія месцы Галена Вяжхоўская з Забалотчыны і Зіна Раманчук з Альхоўкі. Вылучэнні атрымалі Марыя і Ірыней Стульгісы з Нараўкі, Марыя Зданоўская са Старога Двара і Люцына Зданоўская з Плянты.

Конкурсная камісія працавала пад кіраўніцтвам Яна Целушэцкага.

Варта дадаць, што ўсе, якіх прозвішчы прыводзім у гэтай нфармацыі, атрымалі ад войта і старшыні Гміннай рады грашовыя ўзнагароды падчас сесіі нараўчанскай Гміннай рады, якая адбылася 12 верасня г.г.

_{Нараўка} **Ніколі не забудзем**

У цэнтры Нараўкі, ля скрыжавання дарог, у агародчыку стаіць вялікі помнік у гонар загінуўшых у барацьбе з фашызмам. Толькі агароджа вакол яго ды брама паіржавелі, а з цокаля адпала некалькі плітак. Таму неабходна паклапаціцца пра помнік ды агароджу вакол яго.

Памяць пра барацьбітоў за свабоду — жыхароў Нараўчанскай гміны — павінна быць на век вякоў! А помнік пра гэта хай напамінае. Мы павінны дбаць пра месцы народнай памяці. Не толькі дзеля таго, што набліжаюцца чарговыя гадавіны!

Культурная

моладзь

Давялося мне ехаць аўтобусам 10 верасня г.г. а 7 гадзіне раніцы з прыпынка ПКС у Трасцянцы ў напрамку Гайнаўкі. У Нарве ў аўтобус зайшла школьная моладзь, што даязджае ў сярэднія школы ў Гайнаўку. Занялі яны сядзячыя месцы.Калі на прыпынку ПКС у Кутавой увайшла старэнькая жанчына, зараз дзеўчына ўстала з месца і дала сваё месца гэтай бабулі. Але калі на прыпынку ў Галяковай Шыі ўвайшлі ў аўтобус старэйшыя мужчыны, то ніхто не асмеліўся ўступіць месца гэтым старэчам. Моладзь толькі пазірала ў вокны, на надвор'е і смяялася паміж сабою. Было відаць, што адзін са старажылаў гэта інвалід першай групы, ды ніхто не пастараўся гэта ўбачыць. Калі даехалі ў вёску Навасады і тамашняя школьная моладзь дапоўніла аўтобус, у час вясёлай гутаркі было чуваць штохвіліну нецэнзурныя словы на "к" і іншыя — і так аж да самай Гайнаўкі!

Ці так выхоўваюць школьную моладзь бацькі і настаўнікі? Вядома, не! Сорам за такія паводзіны тутэйшай моладзі! Сорам і для нас усіх, што нам такая гадуецца!

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Свяшчэннае Свангелле па-беларуску

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

Рэдактар выдавецтва "Братчык" Марк Якімюк ужо пачаў карыстацца Евангеллем надрукаваным на беларускай мове

Нядаўна Выдавецтва "Братчык" з Гайнаўкі па благаславенню мітрапаліта Варшаўскага і ўсяе Польшчы Савы выпусціла Свяшчэннае Евангелле на беларускай мове ад Матфея, Марка, Лукі і Іаана. З'яўляецца яно перадрукам Евангелля выдадзенага ў мінулым годзе ў Рэспубліцы Беларусь па благаславенню мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі. Пераклад на беларускую мову зроблены быў Біблейскай камісіяй Беларускай праваслаўнай царквы і ў выданні з'яўляецца паметка, што надрукаванае Евангелле прызначана для выкарыстання пры багаслужбах. Знаходзяцца ў Евангеллі ўказанні, як чытаць яго ў час багаслужбаў і тлумачэнні наконт чытання яго прыватным асобам. Калі ў гайнаўскім перадруку замешчана блаславенне мітрапаліта Савы, можна будзе карыстацца гэтым Евангеллем таксама ў час набажэнстваў у нашай Аўтакефальнай праваслаўнай царкве ў Польшчы.

— З ініцыятывай перадруку Свяшчэннага Евангелля ў нашым выдавецтве выступіў генеральны консул Рэспублікі Беларусь у Беластоку Міхал Аляксейчык, а мы яго прапанову падтрымалі. Таму і друкуем мы Евангелле пад ганаровым патранатам консула Міхала Аляксейчыка, — заяўляе рэдактар Выдавецтва "Братчык" Марк Якімюк. — Мы атрымалі з Беларусі ўсе матэрыялы на дыску СD, разам з правам на бясплатнае выкарыстанне іх у друку.

У Евангеллі надрукаваным у мінулым годзе ў Беларусі пад сёлетнія святкаванні з'яўляецца паметка, што выдадзена яно ў гонар 400-годдзя памяці дабравернага князя Канстанціна (Васілія) Астрожскага — славутага выдаўца Астрожскай Бібліі.

— Якраз святкаванні ў гонар князя Канстанціна Астрожскага адбываюцца ў 2008 годзе і таму наша гайнаўскае выданне вельмі добра ўключаецца ў іх ход, — заўважае спадар Марк Якімюк.

Каб чытаць Евангелле ў школах

Евангелле выдадзенае ў каляровай цвёрдай вокладцы і з чатырма каляровымі іконамі евангелістаў. У тэксце, побач чорнага даволі вялікага шрыфту літар Евангелля, надрукаваныя чырвоным колерам указанні наконт чытання яго на багаслужбах і дома.

— Мы рашыліся прадаваць наша Евангелле па самай нізкай цане, якую маглі запрапанаваць, а менавіта па 20 злотых за адзін экземпляр, маючы на ўвазе дабро вучняў, што ходзяць на заняткі Божага закону, да якіх перад усім

накіравана нашае выданне. Было мала часу, каб шукаць спонсараў для беларускамоўнага выпуску і таму мы друкуем Евангелле за свае сродкі. Частку выдання трэба будзе раздаць і калі мы распаўсюдзім усе надрукаваныя кнігі, прадбачваем толькі вярнуць грошы выдаткаваныя намі на друк, — тлумачыць рэдактар і заадно кіраўнік Выдавецтва "Братчык" Марк Якімюк. — Калі гаварыць пра псіхалагічны падыход вучняў да сваіх падручнікаў, дык не цэняць яны так кніг атрыманых бясплатна як падручнікаў, за якія прыйшлося ім заплаціць. Заплаціўшы невялікія грошы, павінны больш цаніць Евангелле, чым у выпадку калі б атрымалі яго бясплатна, спансараванае.

Першая вялікая партыя Евангелля трапіць у Агульнаадукацыйны ліцэй з беларускай мовай навучання ў Бельску-Падляшскім.

— Дырэктар Бельскага белліцэя Андрэй Сцепанюк ужо дэклараваў, што закажа 500 экземпляраў нованадрукаванага Евангелля ў сваю школу. Будзе яно знаходзіцца ў школьнай бібліятэцы і трапіць да вучняў і настаўнікаў гэтай школы. Даведаліся мы аб намерах дырэктара, калі ўжо друкавалася Евангелле і вельмі рады такому рашэнню, — кажа спадар Марк Якімок

Рашэнне дырэктара Бельскага белліцэя з'яўляецца станоўчым прыкладам, якім павінны пакарыстацца іншыя школы, дзе вучні ходзяць на заняткі беларускай мовы і маглі б часта чытаць Евангелле ў беларускамоўным перакладзе ў час заняткаў Божага закону.

— Евангелле можна выкарыстаць таксама на занятках беларускай мовы і настаўнікі беларускай мовы з Гайнаўскага белліцэя ўжо дэкларавалі, што будуць карыстацца ім на сваіх уроках. Спрактыкавана, што незалежна ад мовы, на якой вучацца дзеткі ці моладзь, найхутчэй можна ёй навучыцца якраз чытаючы Евангелле, — раіць настаўнік Божага закону Марк Якімюк.

Людзі, чытаючы Евангелле, асвяшчаюцца і з Божай дапамогай хутчэй засвойваюць новыя словы, таму і на занятках беларускай мовы добра ў выбраных момантах спасылацца на фрагменты Евангелля. Аднак найчасцей Евангеллем карыстаюцца настаўнікі Божага закону і ад іх у галоўным будзе залежаць, ці беларускія дзеткі, пражываючыя на Беласточчыне, будуць часта слухаць па-беларуску асвяшчоных тэкстаў Евангелля.

— Сёння я на ўроку Божага закону карыстаўся ўжо Евангеллем надрука-

ваным па-беларуску. Лёгка яно чытаецца і зразумелае яно для белліцэістаў. Праграма навучання Божага закону прадбачвае частае чытанне фрагментаў Евангелля на занятках. Я маю намер часта карыстацца на сваіх занятках Евангеллем выдадзеным на беларускай мове і думаю, што мае вучні будуць яго купляць, — кажа настаўнік Божага закону ў Гайнаўскім белліцэі Марк Якімюк.

Чытаць Евангелле павінны вучні пачатковых школ, гімназій і сярэдніх школ. Са спадара Марка Якімюка павінны браць прыклад іншыя настаўнікі Божага закону і не толькі ў Бельскім і Гайнаўскім белліцэях ці бельскай "тройцы", але і ў іншых школах на Беласточчыне.

— Прыярытэтам нашай Царквы з'яўляецца навучанне Божага закону на мовах нацыянальнасцей пражываючых на дадзеных тэрыторыях, аб чым не раз мы інфармавалі катэхетаў. У нашым выпадку — гэта беларуская мова і выдадзенае намі Евангелле павінна садзейнічаць узмацненню беларускай нацыянальнай свядомасці вучняў, калі будуць ім карыстацца, — заўважае рэдактар "Братчыка" Марк Якімюк.

На багаслужбах і дома

Калі ў гайнаўскім перадруку ёсць замешчанае блаславенне мітрапаліта Савы, нашы свяшчэннікі будуць магчы карыстацца беларускамоўным Евангеллем таксама ў час багаслужбаў у нашых цэрквах.

— Па адным экземпляры ўсіх нашых выданняў рассылаем мы да ўсіх праваслаўных прыходаў у Польшчы. Таксама па адным Свяшчэнным Евангеллі надрукаваным на беларускай мове мы будзем рассылаць усім праваслаўным парафіям і не толькі на тыя тэрыторыі, дзе кампактна жывуць беларусы, але па ўсёй Польшчы, усім нашым епіскапам, у Духоўную семінарыю і Тэалагічную акадэмію, што знаходзяцца ў Варшаве, — заяўляе мой суразмоўца, спадар Марк Якімюк. — Свяшчэннік зможа зручна карыстацца беларускамоўным Евангеллем у царкве таму, што шрыфт у ім вялікі, лёгка будзе чытаць выбраныя фрагменты і ёсць указанні на паралельныя месцы ў Свяшчэнным Пісанні.

Калі Евангелле схочуць чытаць прыватныя асобы дома, прыведзены ў ім указанні наконт чытанняў на працягу ўсяго года і пры розных нагодах.

— Мы прадбачваем прадаваць Евангелле ўсім школам, дзе навучаецца беларуская мова і не толькі гэтым школам. Пра продаж нованадрукаванага Евангелля будзем інфармаваць у нашых рэкламных матэрыялах, у іншых СМІ і ў пачатку кастрычніка будзе афіцыйная прэзентацыя Евнгелля выдадзенага на беларускай мове ў час беларускага мерапрыемства арганізаванага ў Беластоку. Прыватныя асобы зацікаўленыя купляй беларускамоўнага Евангелля будуць магчы звярнуцца з просьбай у сваіх праваслаўных прыходах да свяшчэннікаў і за іх пасрэдніцтвам купіць Евангелле, — удакладняе спадар Марк Якімюк.

Выдавецтва "Братчык" выпускала і раней кніжкі духоўнага зместу на беларускай мове, такія як пераклады з польскай мовы. Між іншым па-беларуску надрукаваны былі "Святая Зямля. Цуд Агню і Слава Аблокаў" ці "Манахі Афонскай гары аб праваслаўнай духовасці".

— У бліжэйш час мы прадбачваем выдаць двухмоўны альбом "Цэрквы Гродзеншчыны" з апісаннямі на беларускай і польскай мовах, — дэкларуе рэдактар "Братчыка" Марк Якімюк.

Беларусь. Выбары 2008

Размова з Аляксандрам Мілінкевічам, лідарам Руху "За Свабоду", кандыдатам задзіночаных дэмакратычных сіл на прэзідэнцкіх выбарах Рэспублікі Беларусь 2006 г.

"Ніва": — Як, у Вашай ацэнцы, будуць праходзіць выбары ў Палату прадстаўнікоў (ніжэйшую палату парламента) у Беларусі 28 верасня?

Аляксандр Мілінкевіч: — На жаль, на маю думку, будуць яны падобныя на папярэднія. Вялікіх змен не будзе, а калі ўжо, дык дэкаратыўныя. Сёння пэўныя рэчы можна рабіць, з якімі раней былі праблемы, напрыклад, арганізаваць пікеты. Найважнейшым, аднак, у час беларускіх выбараў з'яўляецца тое, хто лічыць адданыя галасы, а не толькі як людзі галасуюць. Лічыць зноў будуць амаль выключна прадстаўнікі выканаўчай улады. Не ўключаны ў гэты працэс прадстаўнікі дэмакратычных кандыдатаў. Большменш на шэсць з паловай тысяч засядаючых у камісіях асоб, якія будуць лічыць галасы, ёсць толькі каля трыццаці прадстаўнікоў гэтых кандыдатаў. Значыць гэта, што выбары не будуць свабодныя і справядлівыя.

- Якія ўмовы павінны быць выкананы, каб нядзельныя выбары былі прызнаныя ўсім дэмакратычным светам як поўнасцю дэмакратычныя?
- Быццам бы стартуючыя кандыдаты дэмакратычных сіл могуць сёння выступаць па радыё ці ў тэлебечанні, але найважнейшай аднак з'яўляецца справа лічэння галасоў. Можна ўсё зрабіць ідэальна, нават лепш чым у Злучаных Штатах ці Польшчы, але падлік галасоў такі, які быў у папярэдніх выбарах — гэта фальсіфікацыя. Да таго, каб выбары ў нас былі падобныя да цывілізаваных, трэба было б у дзень выбараў дазволіць мясцовым і міжнародным назіральнікам удзельнічаць у лічэнні галасоў. Такіх дазволаў мабыць яны не атрымаюць, а ў нашых выбарчых пунктах сядзяць яны далёка ад непасрэднага месца падліку галасоў.
- Калі дойдзе да парушэння дэмакратычных прынцыпаў свабодных выбараў у час і зараз да выбараў, як павінны адрэагаваць Польшча і шырэй — Еўрасаюз?
- На маю думку, напэўна не трэба ў штучны спосаб прызнаваць гэтыя выбары толькі таму, што некаторыя пытанні з імі звязаныя былі праведзены нібы крыху лепш чым гэта было раней. Яшчэ раз паўтараю, калі ў камісіях няма незалежных членаў ці назіральнікаў, якія лічаць галасы разам з прадстаўнікамі ўлады, дык такія выбары нельга прызнаць дэмакратычнымі. Я перакананы, што пакуль выбары не адпавядаюць міжнародным нормам.
- Якія ёсць канчатковыя даныя наконт ліку прадстаўнікоў дэмакратычных сілаў дапушчаных да гэтых выбараў і якія прымуць у іх удзел?
- Цяжка адназначна акрэсліць гэты лік. Вагаецца ён ад няпоўных 80 [агулам стартуе толькі 276 кандыдатаў — М. Х.] на 110 месцаў у парламенце. Гэты лік здаецца быць нават неблагім. Аднак само зацікаўленне выбарамі — амаль нулявое. Калі ў рамках выбарчай кампаніі "ад дзвярэй да дзвярэй" прыходзіцца да простых людзей, то яны пытаюцца, сумняваючыся: "Ці вы верыце, што парламент у Беларусі штосьці значыць?" Маюць рацыю, яны прагматычныя. Ведаюць, што калі што-небудзь будзе вырашацца ў Беларусі, то ў час прэзідэнцкіх выбараў. Усім вядома, што ў нашай

краіне вырашае якраз прэзідэнт. Ягоныя дэкрэты маюць большую моц, чым закон, які прымае парламент.

- Так вось, калі ў парламент дастанецца пэўная група дэмакратычных сіл, дык якую ролю могуць яны ў ім адыграць?
- Калі такая група ўвогуле паявіцца, дык будзе яна вызначаная апазіцыяй, але з групы, паказанай пры згодзе Лукашэнкі. Тым не менш, будзе гэта важнае. Была б гэта група людзей, якая мела б афіцыйны статус. Магла б арганізаваць афіцыйныя сходы, выступаць у тэлебачанні, прадстаўляла б яна пазіцыю адкрытага грамадства ў канфрантацыі з іншымі парламентарыямі. Быў бы гэта нейкі крок наперад у дэмакратызацыі Беларусі, але не поспех беларускай выбарнай сістэмы.
- Праваахоўны цэнтр "Вясна" данёс да публічнага ведама дакумент брэсцкіх спецслужбаў, аб назначэнні перад выбарамі аператыўнага штаба, які мае займацца прэвентыўным затрымліваннем апазіцыянераў, канфіскацыяй апазіцыйных лістовак і да г.п. І што Вы на гэта скажаце, асабліва ў кантэксце паказвання Аляксандрам Лукашэнкам ахвоты набліжэння да ЕС?
- Такія дзеянні былі б сур'ёзным ударам у шанцы Беларусі на ўнезалежненне сваёй палітыкі і гаспадаркі. Калі такое штосьці плануецца, дык такія дзеянні і стаяўшыя за імі сілы супраць нармалізаці стасункаў з Еўрасаюзам.
- Ці беларуская гаспадарка сапраўды настолькі слабая, каб рэжым Аляксандра Лукашэнкі рашыўся на сур'ёзныя размовы ў справе дэмакратызацыі палітычнага жыцця ў Беларусі?
- Беларуская гаспадарка не з'яўляецца канкурэнцыйнай і непадрыхтавана яна да пакупак газу і нафты паводле сусветных цэнаў. Таму якраз пастаянна бяруцца ў Расіі крэдыты. Праз пару гадоў тое задаўжэнне будзе такім агромным, што Беларусь з яго не выбярэцца. Маю надзею, што беларускія ўлады гэта разумеюць.
- Ці добра стала, што яшчэ да выбараў 28 верасня, пасля гадоў замарожання стасункаў, дайшло да сустрэчы ў Віскулях міністра замежных спраў Польшчы Радаслава Сікорскага з шэфам МЗС Сяргеем Марты

навым? Як сцвярджае лідар Беларускага народнага фронту Лявон Баршчэўскі, маўляў, міністр Сікорскі "паразумеўся з дыктатурай па-над галовамі аб'яднаных дэмакратычных сіл"?

- Я нязгодны са сцвярджэннем, што да гэтай сустрэчы прыйшло па-над галовамі апазіцыі. Да прыезду міністра Сікорскага быў у Беларусі віцэ-міністр замежных спраў Анджэй Крэмэр [адказны ў МЗС у Варшаве за рэалізацыю польскай усходняй палітыкі — М. Х.]. Сустрэўся ён з апазіцыяй і гаварыў, што Польшча будзе спрыяць дыялогу, які мае памагчы выйсці з сур'ёзнага эканамічнага крызісу, пагражаючага незалежнасці Беларусі. Усё працягваюцца кансультацыі польскага боку і шырэй Захаду з беларускай апазіцыяй. Некалькі дзён таму паслы гэтых краін сустрэліся са старшынямі апазіцыйных партый. Не бачу тут нічога благога, што пан міністр Сікорскі сустракаецца таксама асобна з беларускімі ўладамі. Справа тут не ў нейкіх амбіцыях, але ў небяспецы, што Беларусь можа папасці ў рукі Расіі. Калі цяперашні вельмі сур'ёзны эканамічна-гаспадарчы крызіс, хутка ўзрастаючае задаўжэнне ў Расійскай Федэрацыі надалей будуць утрымлівацца, дык Беларусь можа страціць незалежнасць. У такой сітуацыі гэта працягнутая рука Польшчы і ЕС рэформам у нашай краіне, але пры ўмовах, так сказаць, маральных, гэта правільная палітыка і я яе падтрымліваю.
- А ці гэтых маральных умоў, значыць, пакуль што я вельмі ўважліва сачу за сітуацыяй у Беларусі звальнення некалькіх палітвязняў хопіць, каб Захад вёў дыялог з Аляксандрам Лукашэнкам?
- Гэтага ўжо хопіць, каб дыялог пачаць. Каб дайшло да сур'ёзнай дапамогі Заходняй Еўропы, гэтага аднак не хопіць. Пасля гэтага важнага кроку з беларускага боку, якім было звальненне палітвязняў, мусіць быць апрацаваная г.зв. дарожная карта, значыць, намячэнне што далей будзе рабіць кожны з бакоў. Беларусь будзе ісці ў бок лібералізацыі, а ЕС прымецца за эканамічную дапамогу. Гэта толькі будзе пачатак. Калі беларускі бок не выканае нейкіх забавязанняў, дык такая "дарожная карта" адразу перастане існаваць. Такая палітыка мае шанц на поспех.
- Успамінаючы ўжо калісь у "Ніве" аб такой "дарожнай карце", гаварылі Вы аб неабходнасці гарантыі свабоды слова ў Беларусі. Ці бачыце ў бліжэйшай перспектыве магчымасць, каб беларускія сродкі масавай інфармацыі былі свабоднымі?
- ЕС размаўляе цяпер з Беларуссю аб распачацці рэалізацыі першых трох з дванаццаці ўмоў, што не значыць, што іншыя з іх неактуальныя. Гэтыя першыя тры, гэта і ёсць асвабаджэнне палітвязняў і свабода медыяў ды больш цывілізаваныя выбары.
- A што з перспектывай вольных медыяў?
- Наколькі ведаю, ЕС дэталёва вызначае пазіцыю ў гэтай справе. Перш за ўсё гаворка аб спыненні рэпрэсій і новай рэгістрацыі зачыненых медыяў.
  - Дзякуем за размову. Размаўляў Мацей ХАЛАДОЎСКІ

3 Бельска-Падляшскага **Свята беларускай песні**

7 верасня г.г. у Бельску-Падляшскім праходзіла мерапрыемства "Свята беларускай песні -2008". У бельскім амфітэатры выступілі з канцэртамі м.інш. калектывы з бельскай "тройкі" — "Журавінка" і "Капрыс", вядомы бяльшчанам хор "Куранты", а таксама калектывы з Гародні ў Беларусі. Моладзі спадабаўся клектыў "Арт-Пронар" з Нарвы. Канцэртам калектыву "Гасцінец" мерапрыемства завяршылася. У час яго "белавежцы" прапанавалі свае кнігі.

Няладна <u>з сігналіз</u>ацыяй

На скрыжаванні вуліц 11 Лістапада і Пілсудскага, каля Энергетычнага прадпрыемства ў Бельску ўсталявалі электрычную сігналізацыю. Яна тут вельмі патрэбная, бо здаралася тут шмат дарожных аварый. Людзі цешыліся, калі рухам пачалі кіраваць святлафоры. Усё было б добра, калі б не недахопы ў іх працы. Здараецца так, што адначасова чырвонае святло свеціць і шафёрам едучым у напрамку Беластока, і пешаходам, што ідуць у бок Ягуштова. Вазьмі тут зразумей, што рабіць: стаяць, ці ісці, калі стаяць машыны. Што лепш — калі б чалавек сам націскаў кнопку сігналізацыі, каб далі яму дарогу, ці мо каб яна сама пераключалася? Жыхары Бельска жартуюць, што ў польскай дэмакратыі нават прылады працаваць не хочуць, і робяць усё як ім прыйдзецца!

Жэня МАРТЫНЮК

Вечарына пенсіянераў

Дзесятага верасня г.г. пасля поўдня было шумна ў святліцы ў Семяноўцы (Гайнаўскі павет). Плылі песні, іграла музыка. Тут адбывалася сустрэча пенсіянераў з Нараўкі, Альхоўкі, Прэнтаў, Забрадоў, Баб'яй-Гары, Тарнопаля і Ляўкова. Арганізавала яе па запатрабаванню тамашніх сеніёраў старшыня Раённага праўлення Польскага саюза пенсіянераў (ПСП) у Нараўцы Ядвіга Карпюк. Яна прывітала членаў Раённага праўлення ПСП у Нараўцы і гмінных радных Яна Целушэцкага і Яна Сухадолу. Заахвоціла глядзець выставу ручной вышыўкі Марыі Дэнісюк-Данілюк з Нараўкі.

Весялілі усіх і Іётр Скепка і Анна Карэтка. А сабралася 66 чалавек. Між танцамі выступіў фальклорны калектыў "Нараўчанкі" з Нараўкі. Сярод пенсіянераў ёсць таксама людзі з музычным талентам. Спявалі сола і ў дуэце Мікалай Падлашчык, Павел Леўша, Вольга Сачко, Зіна Пацэвіч, Валянціна Лукша і Ядвіга Карпюк, а вершы дэкламаваў Мікалай Варанецкі. Панавала цёплая і сардэчная атмасфера. Быў і шакаладны вальс, і фантавая латарэя, у якой не было пустых "лёсаў". Мігам праляцелі шэсць гадзін і прыйшла пара расставацца. Была гэта першая такога роду вечарына ў Семяноўцы.

28 верасня г.г. будзе чарговая вечарына ў пенсіянераў з Нараўчанскай гміны. У гэты раз у святліцы ў Старым Ляўкове. Пачатак мерапрыемства а гадзіне 15. Дык — да сустрэчы! (яц)

зяцей

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

— Табе не холадна? — пытаю ў трэцякласніцы Госі.

— He, мне душна, — смяецца малая. У дзяўчынкі ружовыя шчокі і ад радасці гараць вочы. Мая сяброўка ледзь выстойвае ў адным месцы, азіраецца на сяброў, каб разам бегаць, нешта прыдумаць, гуляць. Тут, на панадворку ў спадара Зіновія, адны сюрпрызы, конкурсы, прыгоды. І процьма ўсякіх звяроў — хатняй жывёлы, птаства... Ёсць страўсы, авечкі, коні, дзікі, козы, індыкі, ліска...

Разам з дзеткамі з Нарвы мы паехалі на экскурсію ў Белавежскую пушчу. І адразу скажу вам — не, мы не паехалі да зуброў! Мы завіталі ў агратурыстычны пансіянат "Купала", распаложаны на хутары ля вёскі Арэшкава, каб адпачыць і падыхаць пушчанскім паветрам, з'есці спечаную ў вогнішчы каўбаску, пазахапляцца дзіцячымі выступленнямі і ўсякімі конкурсамі.

Праўда, да экскурсіі ўсе моцна пе-

ражывалі з-за надвор'я. Цягам апошніх двух тыдняў ішоў дождж і панавала халадэча. Аднак у суботу, 20 верасня г.г., дождж спыніўся.

д л я

— Вы хіба заказалі надвор'е? — падпытваем у спадарыні Ніны Абрамюк, галоўнай арганізатаркі адукацыйна-мастацкай вандроўкі.

— Ну, гэта сапраўды так выглядае! смяецца пані Ніна.

Паездку прыдумалі яшчэ ў маі, напрыканцы школьнага навучальнага года. Таму мяняць тэрмін і ўсе планы было складана і рызыкоўна, тым больш што ў дарогу адправіліся і бацькі дзетак, якія кінулі хатнія абавязкі і справы. Напрыклад, пані Лена Максімюк з Трасцянкі, у якой праз дзень выпадала прыхадское свята — Прачыста. Чаму яна пакінула ўсё і прыехала ў Арэшкава?

— Бо свята кожны год, а дзеці — не заўважыш як вырастуць і не захочуць ездзіць на экскурсіі з мамай.

У пансіянат "Купала" варта паехаць ужо для самога гаспадара. Пан Зіновій Галёнка з ходу арганізаваў заняткі і конкурсы. І, самае галоўнае, ён натхніў нас на актыўнасць, спантанныя гульні і гумар. Вы памятаеце, як ён выйшаў нам на прывітанне? Як следам за ім беглі індыкі і коцікі, а пасля авечкі і барадаты казёл са сваім статкам. Гаспадар ведаў чаго нам трэба! Ён, як сапраўдны чалавек лесу, узяў у рукі вінтоўку і загадаў нам страляць. Але пакуль у рукі трапіла пнеўматычная зброя, усе дзеці практыкаваліся ў стральбе з лука.

 Не страшна вам трымаць у руках вінтоўку? — пытаю ў дзяўчатак.

— Файна! — адказваюць гуртам.

Наступнае спаборніцтва — кіданне абцугоў — карысталася такой жа самай папулярнасцю. Кожны хацеў праверыць сваю сілу, задзівіць сяброў і настаўнікаў. І — як не дзіўна — першым асілкам стаў танклявы Янка.

— О, гэта спрытны хлопец! — хваліць пераможцу пані Ніна. Яна ведае сваіх навучэнцаў па імені і нават па характары. Навучэнцы беларускай мовы таксама ведаюць адзін аднаго. Таму выйграць у такой гульні як кіданне аб- нумары ў "дарослай" частцы "Нівы")

цугоў — прэстыж. Тут варта адзначыць, што ў пансіянаце "Купала" кожны год адбываюцца міжнародныя спаборніцтвы па кіданні абцугоў... Смешны і арыгінальны від спорту.

о л а

Аднак найбольш эмоцый, піску і радасці было ад язды па-над сажалкай у адмысловым крэсле, зачэпленым на канаце. Гэтае "падарожжа" сапраўды можна аднесці да экстрэмальных відаў спорту, хоць у прысутнасці спадара Зіновія не адчувалася ні жаху, ні страху. Хутчэй — вясёласць і адвагу! Сярод найбольш адважных мы пабачылі адну настаўніцу. За гэта яе і ўзнагародзілі граматай-дыпломам, так як і іншых пераможцаў згаданых ужо спаборніцтваў. І, самае галоўнае! Час прамільгнуў незаўважна. Мяне нават здзівіла, што галоўным атракцыёнам — як гэта паўсюдна бывае — не было пячэнне каўбасак!

(Печаныя каўбаскі, як і ўсё апошняе, вядома, былі).

ЗОРКА Фота Ганны КАНДРАЦЮК

PS. Пра тое, што сказалі пра вашу паездку дарослыя, чытайце ў наступным

ГІСТОРЫЯ ПРА ТОЕ, ЯК ПРАВІЛЬНА ТРЭБА ПАДБІРАЦЬ МІНІ-СПАДНІЧКІ

Не мне вам усім расказваць, што ў кожным класе ёсць свае часцей прыгажуні, а іншым разам і прыгажуны. Пра першых пагаворым як-небудзь потым, а сёння наша гісторыя — пра выбітнога юнака Геніка. Дакладней, пра тое, як вельмі ж закарцела спадабацца яму адразу тром дзяўчынкам. Не буду апісваць тут, колькі ўсялякіх спосабаў і падыходаў перабралі яны, адразу спынюся на апошнім. І стаў ім модны павеў: міні-спаднічкі.

Першай даўмелася да таго Кася, і з'явілася неяк перад Генікам у такой карацюсечцы, што... Абсалютна не звярнуў увагі на тое юнак, толькі павітаўся ветліва ды далей працягваў гамонку са сваімі сябрукамі. Тады Верачка, патаемна памераўшы даўжыню спаднічкі Касі, зрабіла сваю карацейшай на цэлы сантыметр і прадэфіліравала міма хлопца-прыгажуна. А той — гэта ж трэба! — нават і голаў не павярнуў! Марынка, якая назірала як за першай, так і за другой сцэнай, сваю спаднічку рашучым жэстам укараціла не на адзін, і не на два, а на цэлыя тры сантыметры!

І зноў Генік толькі ветліва ёй усміхнуўся ды прадаўжаў балабоніць з сябрамі.

Чарговым захадам як Касі, так і Верачкі з Марынкай былі ўкарачэнні сваіх міні-спаднічак на яшчэ адзін сантыметр, потым яшчэ і яшчэ... Аднак! Было ўсё тое — дарэмна, дарэмна, дарэмна, дарэмна, дарэмна. Аніяк не рэагаваў юнак на ўсе дзявочыя хітрыкі тыя — хоць плач. А потым... А потым так атрымалася, што ўжо й караціць не засталося чаго.

І тут раптам на сцэне нашага дзейства з'явілася яшчэ адна дзяўчына — Алеська. І ёй таксама падабаўся Генік, толькі была яна не ў кароценькай міні-спаднічцы, а... у акуратненькіх шорціках ахоўнага колеру. А яшчэ не Генік, а яна першая ўсміхнулася Геніку, першай прамовіла яму найпрыязнейшую прывітанку.

Карацей, думаю, вы ўжо і самі здагадаліся, чым скончылася гэтая гісторыя. Не здагадаліся? І няўжо мне вам гаварыць, у якіх каморах збіраюць цяпер пыл міні-спаднічкі Касі, Верачкі і Марынкі? І няўжо вам немагчыма нават уявіць, якім можа быць смак у тых пацалункаў... Так, стоп. Далей болей не буду. Адзінае, што скажу: Генік іншым разам сам просіць Алеську, каб яна апранула тыя ахоўныя шорцікі. Але... яна толькі таямніча ўсміхаецца яму ў адказ. Паколькі проста не ведае: дзе ж іх для Геніка ўзяць?!

Ваш Дзядзечка Сід. 3 жніўня 2008 г., Кобрын

Музыка з кайфам

Ці ultrавожык коле?

Дарагія чытачы! Шукаючы новых інспірацый да нашай "Музыкі з кайфам" хацела я знайсці нешта такое вельмі моладзевае, але сцэна беларуская, асабліва беларускамоўная, не вельмі багатая ў такія прапановы. Затое знайшла гурт, які сярод уплываў змяшчае Spice Girls, а гэта сапрайды быў папулярны поп-гурт. Вырашыла я пашукаць нечага супольнага, але ў іхняй музыцы можна шукаць такога цэлую вечнасць — безвынікова. Што цікава, гурт таксама інспіруецца Аляксандрам Лукашэнкам. Дзякуй таму паўстала шмат песень, якія распавядаюць пра самога Лукашэнку і беларускую краіну: "Вусаты дэ-

ў афармленні сайту і альбомаў. Карыстаюцца цудоўнымі здымкамі, якія адлюстроўваюць здаецца іхняе бачанне свету. Адзін такі здымак прапаную і вам, ён адносіцца да песні "Фабрыка сноў".

Гурт існуе ўжо сем гадоў і вельмі цешыць, што беларуская мова яму ляжыць на сэрцы. Не пайшоў у дзікую рускамоўную камерцыю, а застаецца ў сваім свеце камедыйнай песні. Такое і іхняе жыццё: "(...)самыя першыя запісы праходзілі не без прыгодаў. Так, падчас працы над "Вусатым дэмакратам" у студыю нечакана прыехала бабуля Пятра Адамавіча і хацела забраць нас з сабой у вёску,

бульбу капаць. Ад нечаканасьці са-бачка Ібрагім нават не пасьпеў выключыць мікрафоны, і размова была запісаная, а ўжо на наступны дзень песьню з удзелам бабулі Пятра Адамавіча можна было знайсьці на інтэрнэце."

У інтэрнэце гурт можаце знайсці пад адрасамі:

http://www.ultravozhyk.com/ ды http://www.myspace.com/ultravozhyk. Ча-каюць вас напэўна!

i_basovka@o2.pl

макрат", "Атлантыда" ці "Когда я стану прэзідэнтам". На гэтай ніве ўзнікала найбольш клопатаў са зразуменнем у гурце, таму пару гадоў ён існаваў без аднаго з важнейшых музыкаў, а варта дадаць, што *иІтавожык* састаўляюць тры асобы, значыца ўсе аднолькава важныя.

Сам назоў здаецца дзіўны. *ultraвожык* нібыта ўсё і ўсіх бачыць, таму "лепш яго не дражніць"! Пэўна што так, намнога лепш паслухаць музыку ды тэксты. Зараз мне ўспомнілася, калі ўпершыню слухала песні "Крыніца цяпла". Слухаю сабе, ну такая сабе балада, хутчэй за ўсё пра любоў. Пачынаецца другая частка песні, а там? Што любоў датычыць газавай трубы! Трэба сказаць, што музыкі гурту гэта сапраўдныя жартоўнікі. Найсмяшней атрымоўваецца, калі яны спецыяльна стараюцца быць сур'ёзнымі і спяваюць пра такія ж справы.

Маюць яны таксама вялікую мастацкую ўражлівасць, што відавочна

Bepuru Bikmapa IIIbeda

Цікавыя параўнанні

— Непапраўны Лявон, Ты апамятайся! У тваіх гадах Напалеон Быў найлепшы ў класе.

— Аў тваіх, дараті тата, Параўнаць мне дазволь, Ён Францыі імператар Пталіі кароль.

У заапарку

Малы сынок у заапарку, На малпу гледзячы за кратай, Бачыць няволі прыклад яркі І адзываецца да таты:

— Сэрца сціскаецца да болю, Такія тут над ёю здзекі. Ці выпусцяць яе на волю Калі ўжо стане чалавекам?

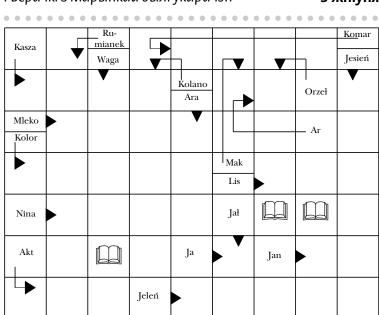
Польска-беларуская крыжаванка № 39 Запоўніце клеткі беларускімі словамі.

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы, з наклееным кантрольным талонам, на працягу трох тыдняў дашліце ў "Зорку". Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку н-р 35:

Ла, сказ, арбіта, вол, кансалідацыя, сям'я, казка, народ, Іна, рыцар, ёд, Ля, парог, ягня. Свет, клас, на, няня, смак, ваяр, пол, Лі, акацыя, праца, брыз, які, сто, анёл, ахі, Адам.

Узнагароды, кніжку-маляванку "Прыгоды Какоса Маракоса" Сержа Мінскевіча, выйгралі: Малгажата Несцярук з Гайнаўкі і Аліцыя Галамбеўская з Беластока. Віншуем!

У каралеўстве грыбоў

Каралеўства грыбоў на абшары Белавежскай пушчы мае багатае прадстаўніцтва. На беларускім стале напэўна знойдзем менш відаў, але можа гэта і лепш, бо каб спакойна збіраць грыбы найлепш быць міколагам. Міколаг гэта навуковецспецыяліст, які распазнае грыбы, дасканала ведае сістэматыку, назвы на сваёй нацыянальнай ды лацінскай мовах. Такіх спецыялістаў кожны год можна сустрэць у Асяродку адукацыі прыроды ў Белавежы, дзе ўжо прайшло чатырнаццаць выставак грыбоў. Адкрыццё апошняй мела месца ў мінулую суботу і сабрала дзесяткі любіцеў збірання грыбоў.

— Цікавіць мяне, якія грыбы магу збіраць побач добра вядомых баравікоў ці папулярных лісічак, — кажа спадарыні Анна з Гайнаўкі.

Добра яе разумеюць таксама наведвальнікі выстаўкі, якія прыйшлі проста з лесу з пакетамі свежых грыбоў.

— Папрасілі праверыць, ці ўсе іх можна есці, — кажа доктар Анна Куява, — аказалася, што побач ядомых, апынуўся і від пад аховай. "Мы не ведалі, — бараніліся аматары грыбоў, — у нас называюць яго барадой і бабуля заўсёды збірала". Часта сустракаемся з такім няведаннем, але гэта ж зразумела.

Таму варта наведаць выстаўку і пабачыць, якое багацце грыбоў хаваюць нашы лясы, а веды наконт таго, якія з іх ядомыя, якія неядомыя, якія атрутныя, а якія пад аховай напэўна спатрэбяцца грыбнікам. Выстаўка накіравана да дарослых і дзяцей, навукоўцаў

і прыродазнаўцаў, мясцовых і турыстаў, а яе мэта — паказаць багацце і разнастайнасць лясных пладоў. Цікавымі экспанатамі з'яўляюцца г.зв. базідыяльныя (надрэўныя) грыбы, сярод якіх знайшоўся сёлета новы від. Раней у Белавежскай пушчы не было яго становішча. Сярод цікавінак ёсць і ядавітыя "гуска агністая", таксама знойдзеная тут упершыню. Цэлую выстаўку састаўляе 240 відаў пушчанскіх грыбоў. Як аказваецца, кожны год паяўляюцца новыя віды, часам некаторых немагчыма знайсці ў дадзеную пару. Грыбы збіралі спецыялісты, але і вучні Ляснога тэхнікума ў Белавежы, а акрэслівалі міколагі з усяе Польшчы пры дапамозе бельгійскіх "спецаў".

Кожны год арганізатары стараюцца прапанаваць нешта новае ўдзельнікам. Сама выстаўка не дае вялікіх арганізацыйных магчымасцей, але заўсёды праводзяцца лекцыі, прэзентацыі, конкурсы ды канцэрты. Сёлета ў час выстаўкі паплылі нават беларускія словы дзякуючы прысутнасці часткі музыкаў з праекта "llo&friends".

Праз год адбудзецца юбілейная, пятнаццатая выстаўка. Спадарыня Ганна Шмід, кіраўнік Асяродка падкрэслівае, што ўжо з'явіліся думкі наконт чарговага мерапрыемства.

— Пастараемся пашырыць праграму, вярнуць ідэю грыбазнаўчых экскурсій па нацыянальным парку ды наладзіць канферэнцыю.

Як удзельнік сёлетняй выстаўкі горача прапаную наведаць яе праз год, але пакуль — пайсці ў лес, каб на Каляду зварыць боршч з уласных сушаных грыбоў.

Тэкст і фота Ілоны КАРПЮК

Душа, азораная каханнем

(да 65-годдзя Ніны Мацяш)

Маё знаёмства з Нінай бярэ пачатак у далёкім 1978 годзе. Быў ціхі ліпеньскі дзень. Не чакаючы гасцей, я працягвала рамонтныя работы ў кватэры, таму апранутая была адпаведным чынам — па-рабочаму. Сабака падаў знак, што нехта ідзе да нас.

— Уладзімір Андрэевіч! Калеснік! Так, гэта быў ён, як заўсёды, без папярэджвання. Каго ж ты прывёз да нас у гэты раз?

— Ідзі, Тамарка, паручкайся з Ні-

У машыне, акрамя Ніны Мацяш, сядзелі Васіль Жуковіч і сяброўка Ніны Люда Ястрабава.

Збянтэжаная, што не магу прыняць дарагіх гасцей належным чынам, пачаставала іх агрэстам і папрасіла прабачэння і за свой выгляд, і за такі негасцінны прыём.

Уладзімір Андрэевіч, як заўсёды, пажартаваў і, развітаўшыся, рушыў далей. Ён любіў бываць у нашых краях з мальбертам або фотаапаратам.

Я ведала, што Ніна — мая равесніца, нарадзілася на Бярозаўшчыне. Скончыўшы ў 1960 годзе Бярозаўскую дзесяцігодку, паступіла на факультэт французскай мовы Мінскага педагагічнага інстытута замежных моў. На трэцім курсе цяжка захварэла. Але, экстэрнам скончыўшы навучальную ўстанову, працягвала змагацца з хваробай. Інвалідская каляска не стала перашкодай у працы выкладчыцай замежнай мовы Белазёрскага вучылішча энергетыкаў.

Патрэба выказаць сябе ў слове з'явілася рана. Спачатку былі асобныя вершы, якія друкаваліся ў раённай газеце. Затым — у літаратурных часопісах. У 1970 годзе выйшла першая кніжка паэтэсы — "Агонь". За ёю — яшчэ шэраг паэтычных зборнікаў. У тым ліку і пераклады з французскай, нямецкай, польскай, украінскай моў.

Заўсёды поўная задум і планаў, яна па-маладому прагная праўды, хараства, пастаяннага самаўдасканалення і спаборніцтва, — з часам, з лёсам, з сабою. Вельмі дарэчы тут успомніць словы Уладзіміра Калесніка 17-гадовай даўнасці, якія вельмі актуальныя і сёння.

"Паэт бачыць і балюча адчувае драматычны разрыў паміж гуманістычнымі ідэаламі, якія выпрацавала перадавая сусветная культура, і цынічнай, драпежнай рэальнасцю рынкавых адносін. Часта энергія верша, яго пафас поўняцца драматызмам перападаў паміж светам гуманістычнай культуры, сусветна вядомымі міфамі, легендамі, вобразамі, выпрацаванымі народным геніем, і вульгарнай цынічнай явай спажывецтва, бізнесу, каланіяльнага драпежніцтва. Лірычны герой то западае душой у светлую мару — легенду, то вяртаецца да сузірання бездухоўна нялюдскай явы. На гэтых перападах і пераключэннях свядомасці паўстае востры драматызм актыўнага эстэтычнага успрымання, духоўная драма сучасніка".

Час ад часу, сустракаючыся з Нінай у Брэсце, кожны раз адзначаю для сябе яе прыязнасць да людзей, глыбокую жыццёвую мудрасць і грамадзянскую смеласць. Яна ніколі не зайздросціць чужой славе.

Шчыра радуецца творчым удачам калег па пяру, падтрымлівае пачаткоўцаў, дапамагае станаўленню таленавітай моладзі. Ніна заўсёды рада падзяліцца з людзьмі найвялікшым багаццем — словам. Яе слова мае не толькі вялікую выхаваўчую сілу, але і глыбокую філасофію жыцця.

Менавіта аб гэтым знаходжу ў Калесніка: "...родная мова ў вуснах чалавека асабліва выдатнага, надзеленага аўтарытэтам вучонасці, была з часоў Скарыны і засталася назаўжды сімвалам патрыятычнай вернасці".

Вернасцю Радзіме, малой радзіме асабліва, прасякнутыя многія вершы паэтэсы.

Першы з іх — "Белаазёрск", якім адкрываецца зборнік "Агонь" (1970) Ці бачыў ты хоць раз Белаазёрск, Калі на дахі мякка ноч прысядзе, Павее казкай ад старых азёр І пойдуць песні поруч па абсадзе?

Белаазёрск мой, сон мой залаты, Мая яшчэ не складзеная песня! Радзіма для паэтэсы— крыніца натхнення не толькі духоўных, але

Калі і як з нябёс вясёлка Упала тут на мурагі? Ды разляцеліся асколкі — Цвітуць лугі, цвітуць лугі! І гэтак хораша на сэрцы, І я сама цвіту, цвіту, І маладую песню вецер Зрывае з вуснаў на хаду.

і фізічных сіл.

Непазбежнае вяртанне памяці ў бацькоўскі дом, у сям'ю відаць і ў "Паэме жніва", дзе душэўнае зліваецца з хараством прыроды роднага краю, раствараючыся ў ім.

Любоў да малой радзімы, на думку Ніны Мацяш, немагчыма без любові да роднага слова. Яна ўпэўненая ў тым, што родная мова — адна з найдаражэйшых каштоўнасцей беларусаў:

- $A \partial \kappa y$ ль ты?
- З Беларусі.
- Беларус?

Ківаеш галавою: ну, канешне! І стане сэрцу соладка чамусь Хоць застанешся і спакойны

> знешне. не спяеш,

I песні ж беларускай не спяеш,
I хто такі— не ўспоніш—
Каліноўскі:
Без гэтага нябедна пражывеш!..

Без гэтага нябедна пражывеш!.. Невераемна, што яшчэ... але ж Шчэ соладка пры згадцы: край баиькоўскі... У аўтабіяграфіі паэтэса прызнаецца: "Усё, што ёсць ува мне добрае, — яно ад іх, ад маіх бацькоў. У пэўнай ступені нават вершы ад іх..." Нездарма так многа твораў прысвечана блізкім — маці, брату, пляменніку, бацьку, светлай памяці бабулі.

Большасць вершаў усё ж аб маці і для яе. Зборнік "Я вас люблю" (1998) адкрываецца "Калыханкай маме". У свой час яна была пакладзена на музыку і часта гучыць па радыё. Быць разам выпадае нам так

мала...

Забудзь трывогу вечную сваю, Прыляж, мая натомленая мама, Як некалі ты мне, табе спяю. Задрэмлюць веі над вачыма карымі— Не дам упасці й парушынцы я. Сустрэнься ў сне з сабой, мая ласкавая.

З вясной сваёю, любая мая.

Ад сям'і, ад роднай хаты паэтэса ў думках пераносіцца ў мінулае малой радзімы. Старонкі гісторыі Бярозаўскай зямлі, пазначаныя трагічнымі падзеямі, успамінаюцца ў асобных творах.

Добрае веданне гістарычных падзей, вобразаў славутых землякоў дазволіла Ніне Мацяш напісаць пра іх. "Малітва Апанаса Філіповіча", "Маналог Казіміра Ляшчынскага" — яркае сведчанне зацікаўленасці паэтэсы слаўным мінулым роднага краю.

Яго ў свой час адстаялі Твае Альшэўскія ды Кутнікі,

Труцькі,

Вячоркі, Руцічы, Хвядчэні, Барушкі, Коласы ды Салаўі, Іх мноства нескароных...

Некалі вычытала: "Каб слова брала за душу, той, хто кажа ці піша яго, сам павінен мець шчырую душу ды чулае і гарачае сэрца". Гэта і пра Ніну Мацяш.

Дакранаюся да яе вершаў і сама раблюся дабрэйшай да людзей. Хочацца радавацца разам з паэтэсай кожнаму новаму дню, усміхацца ласкаваму сонейку, жадаць усім дабра і шчасця.

Вельмі грэюць душу яе паштоўкі, якія нязменна пачынаюцца зваротам: "Мілая Тамарачка!" А напрыканцы— "Цалую, галубка!"

Са святам Цябе, дарагі мой чалавек, светлая галава. Няхай Табе і надалей шчасціць на добрых людзей. Здароўя, каб яшчэ доўга-доўга радавала нас, Тваіх удзячных чытачоў, новымі творамі.

. Тамара ЛАЎРАНЧУК Высокае

Тэкст і фота Ілоны КАРПЮК

Культурнае жыццё Гарадка мае прынамсі пару вымярэнняў. "Басовішча" і "Сяброўская бяседа" гэта два мерапрыемствы, дзякуючы якім гэтая мясцовасць з'яўляецца папулярнай. Беларускасць Гарадка ёсць напэўна казырам, але пакуль што багатая гісторыя не мае да канца адлюстравання ў форме культурніцкіх прапаноў. З другога боку фестывалі ў прадбачальных і наогул замкнёных кшталтах ды фэсты з нагоды Свята Гарадка ці дажынак не ўсім адпавядаюць, а ўжо напэўна не ствараюць магчымасці вызваліць энергію маладым людзям. Гісторыя паказвае, што калі моладзі не даюць на гэта месца, яна сама яго знойдзе. Так здарылася і ў Гарадку.

Зусім нядаўна ў галаве аднаго маладога чалавека нарадзілася ідэя, каб разварушыць свой любімы Гарадок.

— У Гарадку пануе "мода на фальклор", а я хачу, каб было месца на іншыя формы мастацтва, — кажа Андрэй Паплаўскі, — таму нашым жыхарам я хацеў паказаць танцавальны спектакль, спалучаны з канцэртам мясцовага гурту "llo&friends".

Дзеля здзяйснення гэтай думкі паўстала Лакальная крэатыўная група "HARA!dok".

— Гэта гурт людзей, якім залежыць на развіцці Гарадка, — дадае Андрэй. — Пачаткова паўстала з мэтай рэалізацыі праекту "Праніканне", але ёсць ідэі на працяг нашай дзейнасці.

"Праніканне" гэта размова паміж рознымі відамі мастацтва. Пранікаюцца танец з музыкай, вобраз з тан-

юцца танец з музыкай, вобраз з тан-1 🐨 працяг калі гаварыць пра скупку хатняй жывёлы з прызначэннем на мяса, у пераліку на адзін гектар і знаходзіцца сярод самых лепшых ваяводстваў, калі гаварыць пра скупку малака, бо ажно 19% гэтай сыравіны прадукаванай у Польшчы, гэта малако з Падляшскага ваяводства, — заявіў маршалак Яраслаў Дважанскі. Міністр сельскай гаспадаркі і развіцця вёскі Марк Савіцкі, які прыбыў на гайнаўскія дажынкі, звярнуў увагу на нашую малочную прадукцыю на Падляшшы, якую прыраўняў да сусветнага ўзроўню. За поспех палічыў павелічэнне экспарту сельскагаспадарчых прадуктаў у Расію і на Украіну і заявіў, што прадбачваецца таксама пабольшаць сельскагаспадарчы абмен з усімі ўсходнімі партнёрамі. Сярод шматлікіх запрошаных гасцей былі Анна Грэнзяк, дарадчык прэзідэнта РП Леха Качынскага і намеснік Падляшскага ваяводы Войцех Дзяжгоўскі. Мінутай цішыні сабраныя ўшанавалі памяць папярэдняга бурмістра Гайнаўкі Ядвігі Рудзінскай-Патэюк,

У час сельскагаспадарчага мерапрыемства адбылося таксама ўручэнне разнародных адзнак, падвядзенне вынікаў і ўручэнне ўзнагарод для пераможцаў загадзя праведзеных у маштабе ваяводства конкурсаў. Хіба найбольш эмоцый выклікаў конкурс традыцыйных дажынкавых вянкоў, у якім перамог калектыў "Чыжавяне". Атрымаў ён з рук маршалка Яраслава Дважанскага дыплом і пахвальныя словы.

якая памерла 19 верасня, а яе па-

ховіны адбыліся якраз у дзень да-

жынак на могілках у Вэрстоку.

Hовы "HARA!dok"

цам. Студыя крэатыўнага дзеяння "DanceOFFnia" прыехала з цікавым спектаклем, які пераплятаўся ў гэты раз з імправізацыйнай музыкай "Ilo&friends". Ідэалам была прэзентацыя праграмы на гандлёвым пляцы, дзе штодзень мастацтва не адчуеш. Усё было запланавана і сарганізавана, на жаль, надвор'е ў мінулую суботу не дазволіла правесці спектакля пад адкрытым небам. Андрэй пажартаваў, што магло быць "прамаканне", а не "праніканне". Таму ўсе, хто працаваў пры падрыхтоўцы, вырашылі перанесці мерапрыемства у Гмінны цэнтр культуры. Там зараз неспрыяльныя ўмовы для арганізацыі мерапрыемстваў, будынак чакае генеральнага рамонту, хочац-

ца нават сказаць "еўрарамонту". У дзве гадзіны сарганізавалі залу: спецыяльны варыянт сцэны, неабходны для танца, гук, сцэнаграфію. Хлопцы паспелі надрукаваць і развесіць нават пару аб'яў з інфармацыяй пра новае месца "Пранікання". Ужо перад 20.00 гадзінай пачалі ў ГЦК паяўляцца госці: маладыя людзі з Гарадоцкай ды суседніх гмін, старэйшыя гарадаччане, нават цэлыя сем'і. У першых радках заселі нават дырэктар цэнтра ды войт і сакратар гміны з дзяцьмі. Усе з нецярплівасцю чакалі спектакля, адны дыскутавалі паміж сабою, іншыя маўчалі — адно было вядома: не ведалі чаго чакаюць!

Пачалося з музычнай імправіза-

цыі. Нечакана залу апанавалі танцоры ў белай вопратцы. Паяўляліся між крэсламі, ззаду, спераду, прысядалі побач гледачоў, а пасля ўжо на сцэне маладыя мастакі танца паказвалі свае таленты і рэжысёрскае майстэрства свайго кіраўніка, Караліны Гарбацік. Зразу пасля сцэну прысвоіў вельмі хутка праект "llo&friends" у новым, эксперыментальным варыянце сваёй праграмы.

Цікавае "шоў" прыемна захапіла знянацку прыбыўшых. Некаторыя здзіўляліся, бо ў час "Пранікання" не з'явілася ніводнае слова, не было канферансье, не было выразнага пачатку ні заканчэння. Здзіўленне аднак прымусіла задумацца над новай ідэяй, якая, здаецца, здабыла сабе новых прыхільнікаў. Гэта важнае, бо як паказвае вопыт, прыцягнуць у цэнтр людзей на альтэрнатыўнае мерапрыемства не так лёгка. Усе наракаюць на недахоп грошай, але тут рашучасць і ахвота паспрыялі мінімалізацыі коштаў. Удзельнікі не ўзялі ганарараў, затое з'елі абед і пачалі перагаворы наконт будучага супрацоўніцтва.

Такія ідэі гэта спроба парваць, прынамсі часткова, з гарадоцкімі стэрэатыпамі. Маладыя людзі зараз не хочуць, каб Гарадок быў "чырвоным" ці "фэстаўскім", хочуць жыць у перспектывічным месцы, якое прапануе "нармальныя" ўмовы жыцця і новыя, цікавыя культурныя мерапрыемствы. HARA!dok можна палічыць першым крокам у гэты бок.

— Ужо раз на ваяводскіх дажынках наш вянок заняў другое месца. Зараз мы вельмі рады, што занялі першае месца ў конкурсе традыцыйных вянкоў. Выконвалі вянок нядаўна, а ўпрыгожвалі перад самым аглядам конкурснай камісіі, — заявіў Яраслаў Бялькевіч з "Чыжавян".

Запрошаныя калектывы выступілі з народнымі жніўнымі абрадамі і песнямі з мінулага. Маючы на ўвазе, што мерапрыемства праходзіць у Гайнаўскім павеце, арганізатары рашыліся запрасіць да выступаў найбольш мясцовых, а сярод іх беларускіх калектываў ("Рэха пушчы" з ГДК, "Малінкі", "Цаглінкі", Рэчаньку" з Козлікаў, "Збучанкі", "Каліну" з Залук, "Журавінкі" з Агароднічак, "Чыжавян", "Каліну" з Дашоў, "Незабудкі", "Арэшкі", "Хутар" з Гарадоцкай гміны,

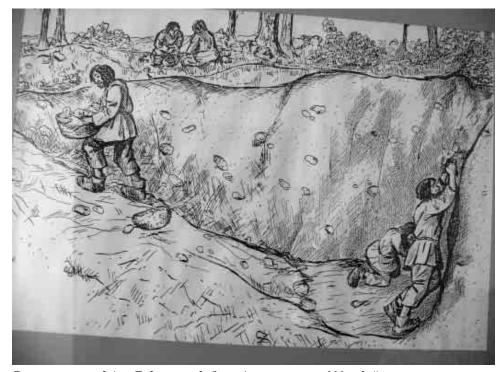
"Вульчанкі" з Вулькі-Тэрахоўскай і "Арлян").

У час кожных дажынак, наладжаных для большай колькасці грамадства, важным момантам з'яўляецца прэзентацыя лепшага ўраджаю сабранага з поля. Так было і ў Гайнаўцы, дзе Падляшскі дарадчы сельскагаспадарчы асяродак з Шэпятова запрэзентаваў лепшае збожжа, бульбу, агародніну і фрукты сабраныя на тэрыторыі Падляшскага ваяводства, а ў гэтым ліку і на Гайнаўшчыне. У гэтым годзе ў агульным быў добры ўраджай азімай пшаніцы, жыта і рапсу. Крыху горшы быў ураджай ярыны, а калі гаварыць пра агародніну і фрукты сабраныя на Гайнаўшчыне, дык сёлетні плён быў розным, залежна ад месца і зямлі, на якой яны вырошчваліся. У некаторых месцах спачатку вегетацыю спынілі прымаразкі, а пасля ўраджай агародніны абмежавала засуха, паколькі ў нас няма яшчэ традыцый арашэння вялікіх абшараў палёў, так як робяць гэта ў Ізраілі ці некаторых краінах на захадзе Еўропы. Гаспадары, што прыехалі на дажынкі з навакольных сёл, звярталі ўвагу на прыгожае збожжа, агародніну і іншы ўраджай сабраны на палях лепшых раслінаводаў і прэзентаваны на выстаўцы, размаўлялі пра свой плён і цяжкасці, з якімі мусяць змагацца штодзень, каб выжыць з невялікіх, як на еўрасаюзныя ўмовы, гаспадарак. Хаця дажынкі былі акуратна падрыхтаванымі, выступленні палітыкаў не натхнялі асаблівым аптымізмам земляробаў, што гаспадараць на невялікіх арэалах палёў. Нашы земляробы найчасцей наракаюць на паніжэнне апошнім часам цаны збожжа, малака, на высокія цэны мінеральных угнаенняў, сродкаў аховы раслін і бензапаліва. Міністр сельскай гаспадаркі і развіцця вёскі Марк Савіцкі адказваючы на пытанні журналістаў, гаварыў, што ўласнікі невялікіх гаспадарак, побач традыцыйнага гаспадарання, на працягу звыш дзесяці гадоў павінны знайсці месцы працы па-за сельскай гаспадаркай. Асалодай для людзей, што жывуць з невялікіх вясковых гаспадарак сталі песні, абрады і разнародныя выстаўкі. Сабраныя маглі таксама паспрабаваць кулінарных вырабаў, зробленых паводле даўніх рэцэптур, паглядзець і купіць вырабы народнага рукадзелля. Нават побач амфітэатра прадпрыемства "Пронар" з Нарвы наладзіла выстаўку сваіх сельскагаспадарчых машын.

Кнышынскія пушчанскія імпрэсіі

У Самаўрадавай галерэі ў Беластоку, што ў будынку Маршалкоўскай падляшскай управы па вуліцы Вышынскага, 1 (наспураць аўтавакзала) часта паказваюцца новыя дасягненні тутэйшых мастакоў. На першы паверх, каля канферэнц-залы, дзе адбываюцца пасяджэнні падляшскага самаўрадавага сейміка, могуць зайсці таксама іншыя наведвальнікі ўстановы, і проста зацікаўленыя, таму што выставы мяняюцца. З 15 верасня (адкрыта да 17 кастрычніка) паказваецца тут выстава мастацкіх прац моладзі "Пушчанскія імпрэсіі". Арганізатарамі выставы з'яўляюцца маршалак Падляшскага ваяводства, Ландшафтны парк Кнышынскай пушчы і Дзяржаўны археалагічны музей у Варшаве. Інспірацыяй для мастацкіх прац былі доследы Археалагічнага музея.

У 1991 г. ляснік-пенсіянер Раман Прускі адкрыў паблізу вёскі Рыбнікі каля Васількава на адным з пагоркаў у прыродным запаведніку "Крамянка" ў Кнышынскай пушчы мноства палупанага крэмню. Аказалася, што трапіў ён на незвычайна рэдкае археалагічнае месца: шахту крэменю. Праз год пачалі раскопкі археолагі, рэканструюючы спосабы дабывання крэменю нашымі продкамі. Пры дапамозе драўляных і рагавых прылад (між іншым ласёвымі рагамі) даставалі яны з марэнных пагоркаў, што распаложаны над ляс-

Гэтак нашы продкі на Падляшшы дабывалі крэмень яшчэ 300 гадоў таму

ной рачулкай Крамянкай каваліскі і груды крэменю. Такім чынам ўзнікалі авальныя ямы 4 на 6 метраў, глыбокія на каля 3 метры. Паколькі ўрэзваліся яны ў схіл пагорка, з аднаго боку ўзнікала стромкая эксплуатацыйная сцяна, а з супрацьлеглага боку знаходзілася стапель, якая дазваляла лагодна спусціцца ў шахту. Выглядае на тое, што ў такой шахце магло працаваць у адзін раз 3-4 шахцёраў. Дабываны тут крэмень быў апрацоўваны на месцы, але кан-

чатковае фармаванне прылад (сякер, сярпоў, наканечнікаў стрэл) адбывалася ў паселішчах. Адкрыты былі і іншыя дагістарычныя шахты ў ваколіцах вёскі Навіны і Копіск. Лічыцца, што дагістарычны крэменны басейн працаваў у Кнышынскай пушчы яшчэ 300 гадоў таму — і быў бы гэта "наймаладзейшы" актыўны дабыўчы басейн крэменю ў Еўропе! Дабывалі крэмень тут да 200 гадоў. Вырабы з крэменю ў той час былі абменным таварам жыхароў Нёман-

скага і Віслянскага міжрэччаў. Значыцца, на нашай тэрыторыі крэмень быў выкарыстоўваны зусім нядаўна. Цяпер прымяняецца ён м.інш. у медыцыне, у лязах для аперацый — ён вастрэйшы чым дыямент!

Доследы Археалагічнага музея сталі інспірацыяй для мясцовых асяроддзяў. Кнышынскае надлясніцтва ў рэзерваце "Крамянка" заснавала дыдактычную сцяжынку, а Надлясніцтва Дайліды падрыхтавала на лясной стаянцы на шляху Беласток Аўгустаў цікавую пленэрную прыродна-археалагічную экспазіцыю. Дасканалае супрацоўніцтва з леснікамі і арэнда на патрэбы археалагічнай экспедыцыі леснічоўкі ў Рыбніках давялі да таго, што гэтае месца стала базай для арганізаваных па ініцыятыве Марка Залеўскага мастацкіх пленэраў. У Рыбнікі ад гадоў прыязджае моладзь з мастацкіх ліцэяў Варшавы і Супрасля. Моладзь знаёміцца таксама з праблематыкай аховы асяроддзя і напыянальнай спадчыны. Пасляпленэрная выстава, якую можам бачыць месяц у Беластоку, паказвалася ўжо ў шмат якіх гарадах у Польшчы, м.інш. у Варшаве, Кракаве, Драгічыне, Ломжы, Сандоміры, Кентшыне. Цяперашні вернісаж упісваецца ў адзначанне ХХ-годдзя Ландшафтнага парку Кнышынскай пушчы імя Вітальда Славінскага.

Міра ЛУКША

Дзятлаўскі дзяржаўны гісторыка-краязнаўчы музей

Восеньская пара натхняе на роздум і асэнсаванне цяперашняга і мінулага жыцця. Напэўна, найбольш карысна аддавацца такому душэўнаму заспакаенню, знаходзячыся ў якім-небудзь музеі, дзе хочаш не хочаш, але параўноўваеш новыя і даўно атрыманыя веды. Віртуальна прайсці па ціхіх залах складана. Не кожны музейны сайт перадае гукі прыглушаных крокаў і спакойных расповедаў аб былых падзеях. Але гэта не значыць, што варта цурацца інтэрнэт-вандровак, якія дазваляюць даведацца аб блізкіх і далёкіх мясцінах, не выходзячы з дому.

Не надта далёка, але псіхалагічна не вельмі ўжо і блізка ад Беластока знаходзіцца беларускае мястэчка Дзятлава. Недалёка — бо ёсць яно ў суседняй Гродзенскай вобласці Беларусі, а няблізка — бо аддаляе яго ад Падляшшя ўсё больш узмацняемая "ўсходняя сцяна".

"Дзятлаўскі дзяржаўны гісторыка-краязнаўчы музей" — так называецца сайт, які цалкам прысвечаны гісторыі Дзятлаўшчыны і месціцца па адрасе http://museum.dzyatlava.by. Выглядае ён даволі сціпла — усё ўпрыгожванне галоўнай старонкі — гэта малюнак Напалеона Орды, дзе можна пабачыць старадаўні выгляд палаца Радзівілаў, што ў абкрэмзаным стане яшчэ існуе ў гэтым мястэчку.

Па ўсяму відаць, нейкіх падзей, звязаных з гісторыяй Дзятлава за апошнія паўгода не адбывалася. Бо з мая на сайце няма аніякіх расповедаў пра нейкія выставы ці сустрэчы. Зважаючы на такія акалічнасці, прыходзіш да высновы, што не надта актыўнае "гістарычнае" жыццё ў гэтым правінцыйным беларускім гарадку.

Другая старонка сайта прысвечана непасрэдна музею. Менавіта тут можна пазнаёміцца з гісторыяй яго з'яўлення і далейшага існавання. Як распавядаецца ў паданым тэксце, Дзятлаўскі музей быў створаны рашэннем Гродзенскага аблвыканкама ад 29 жніўня 1966 года, і ад пачатку музей атрымаў назву "Дзятлаўскі дзяржаўны музей народнай славы". Варта адзначыць, што расповед пра музей ёсць вельмі падрабязным, і гэта, канешне, пераважае тыя хібы сайта, пра якія было сказана вышэй. Музей, як вынікае з тэксту, вядзе даволі актыўную дзейнасць — за год там праводзіцца больш за 100 экскурсій. Адзначым, што адна зала прысвечана нацыянальна-вызваленчаму руху 20-30-х гадоў XX ст. у Заходняй Беларусі. Музей, як падаецца на сайце, валодае ўнікальнымі калекцыямі экспанатаў, якія можна ўбачыць толькі ў музеях калішняй Заходняй Беларусі.

"Тут прадстаўлены транспаранты, падпольныя выданні: газеты, лістоўкі, брашуры, якія выдаваліся КПЗБ, фота, дакументы, асабістыя рэчы членаў КПЗБ і КСМЗБ. Шырока раскрыта дзейнасць Беларускай сялянска-рабочай грамады, беларускага пасольскага клуба "Змаганне", — паведамляюць стваральнікі сайта. — Багаты матэрыял раскрывае дзейнасць легальнай арганізацыі Таварыства беларускай школы (ТБШ). Асобны стэнд прысвечаны пісьменнікам Заходняй Беларусі — удзельнікам барацьбы за вызваленне. Завяршае экспазіцыю цікавы куток школьных прыналежнасцяў таго часу".

Наступная старонка — "Супрацоўнікі" — абсалютна пустая, што ёсць значным недахопам музейнай інтэрнэт-бачыны. Такая акалічнасць выклікае пытанне — няўжю за амаль палову стагоддзя існавання Дзятлаўскага музея не працавала там людзей, годных для расповеду аб іх?

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Беларусь, беларусы...

Месца для подзвігу

Дэбют барысаўскага БАТЭ ў Лізе чэмпіёнаў стаў гістарычным днём для беларускага футбола. Прытым толькі найбольш радыкальныя аптымісты маглі верыць у тое, што наш чэмпіён здолее забраць пункты ў Мадрыдзе ў паядынку з найбольш тытулаваным клубам Еўропы за ўсю гісторыю кубкавых турніраў. Як і чакалася, цуда не здарылася. Але не здарылася і мажлівага правалу на полі сталічнага "Рэала". 0:2 — гэта такі "ўніверсальны" лік, які ў кантэксце сітуацыі не робіць барысаўцам ні славы, ні ганьбы. Так што нічога, што першае цялятка — шчанятка. Далей канешне можа быць горш — іншыя сапернікі "групы смерці" — турынскі "Ювентус" і пецярбургскі "Зеніт" здольныя выявіць большую галявую смагу (у змаганні паміж імі мінімальна перамог больш класны італьянскі клуб — 1:0). Але сам выхад беларускай каманды ў асноўны этап Лігі чэмпіёнаў — факт надзвычай мажорны. А пры тых адносінах у Барысаве да футбола, можна чакаць у перспектыве і станоўчых вынікаў. Самае галоўнае, што айчынны футбол пасля заняпаду мінскага "Дынама", якое развалілі чыноўнікі і бізнесоўцы ад улады, будзе мець новага флагмана.

Шанцаў на поспех у гасцявым паядынку з каралеўскім клубам не было яшчэ і па прычыне надзвычай несправядлівай формулы турніру. Рэч у тым, што для гульцоў камандаў, якія прабіваліся ў эліту праз кваліфікацыйныя раўнды, улічваюцца ўсе жоўтыя і чырвоныя карткі, а моцныя еўрапейскага футбольнага свету пачынаюць турнір з чыстымі "візітоўкамі". З-за дыскваліфікацыі БАТЭ недалічыўся адразу двух мацнейшых форвардаў — Генадзя Блізнюка і Віталя Радыёнава. Гэта істотна збядніла атакуючы арсенал і рэзервы беларускага

клуба. А ўвогуле даўно наспела патрэба рэфармаваць Лігу чэмпіёнаў. Ёсць спадзяванні, што ведамства, якое ўзначальвае Мішэль Плаціні (чалавек, у адрозненне ад сваіх папярэднікаў, здаецца, здольны імкнуцца да справядлівасці) нарэшце наважыцца на такія крокі. У падмацаванне вышэй акрэсленай тэзы быў і першы дзень Лігі чэмпіёнаў, у які клубы, якія былі пасеяны ў чацвёртым кошыку, здолелі дасягнуць трох перамог і адной нічыёй. Цікава, ці знойдзе тэндэнцыя працяг. Што да нашых, то барысаўцы ў бліжэйшым туры будуць прымаць у Мінску "Ювентус".

Чэмпіянат Беларусі тым часам ідзе сваім парадкам. Крыху затармазіўшы БАТЭ паспеў вярнуць сабе лідарства. Чэмпіён мае на рахунку 47 ачкоў і гульню ў запасе. Яго пераследуе сталічны МТЗ РІПА — 46пунктаў. Праўдападобна, што прэтэндэнтамі на бронзу будзе наступны шэраг клубаў: салігорскі "Шахцёр" — 42, "Дынама" (Мінск) — 40, "Дынама" (Брэст) — 37, "Віцебск" — 35. Хоць апошні скандал у горадзе над Бугам (футбалісты адмовіліся трэніравацца з-за прычыны нявыплаты заробкаў) напэўна не дазволіць брэсцкім заўзятарам парадавацца вынікамі сезона. Ужо можна сцвярджаць, што няўдалым ён выдаўся для прадстаўнікоў двух іншых абласных цэнтраў — гродзенскага "Нёмана" і "Гомеля" — вышэй сярэдзіны табліцы ім ужо не ўзняцца. Адчайна стала змагацца за месца ў вышэйшай лізе ждановіцкая "Дарыда", шанцы якой цяпер не такія і безнадзейныя. А ў цэлым сезон выдаўся з інтрыгай. Пацверджаннем таму і той факт, што ў 1/8 фіналу Кубка Беларусі выйшлі ажно пяць камандаў з другога дывізіёна. Як любілі казаць раней, у жыцці (у тым ліку футбольным) заўсёды ёсць месца подзвігу.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

У гданьскіх беларусаў

Калісь спатканне з "Беларускай літаратурай і культурай", пэўна, арганізавала б БКТ "Хатка", ды цяпер "Хатка", перш за ўсё, арганізуе інтэграцыйныя спатканні, ну каб проста сцежкі раскінутых па ўсім Трыгарадзе беларусаў, час ад часу, сыходзіліся ў адным

На спатканне з "Беларускай літаратурай і культурай" жыхароў Гданьска, таксама і беларусаў, у гэты раз запрасіла Ваяводская і гарадская публічная бібліятэка імя Конрада Джозефа Кажанёўскага ў Гданьску на найбольш прэстыжную вуліцу ў горадзе, Марыяцкую, 42. Паколькі ў Гданьску жывуць бадай што ўсе нацыянальныя меншасці пражываючыя ў Польшчы,

| хтосьці дайшоў да вываду каб стварыць праект — у частцы фінансаваны Міністэрствам культуры — "Шматкультурны Гданьск — спатканне з літаратурай і культурай гданьскіх нацыянальных і этнічных меншасцей". Якраз 11 верасня гданьшчане сустрэліся з беларускай літаратурай і культурай. Сустрэчу вёў дырэктар Бібліятэкі Збігнеў Вальчак. Найсамперш Алесь Камоцкі, бард з Мінска, пры акампанеменце сваёй гітары заспяваў, актуальную ў Беларусі, баладу "Пакута". А пра пакуты на гданьскім узбярэжжы, пасля II сусветнай вайны беларускага паэта — аўтара зборніка вершаў "Там і тут" Мікалая Дварэцкага распавяла ў сваім дакладзе доктар Лена Глагоўская. Гісторыю жыцця і творчасці Мікалая Дварэцкага доктар Лена паказала ў кантэксце гісторыі Беларусі і яе культуры. Зараз у Беларусі, апрача афіцыйнай, можна сказаць, дзяржаўнай, існуе і паўстае альтэрнатыўная, незалежная культура, прыкладам якой з'яўляецца творчасць Алеся Камоцкага: сам піша, сам выдае свае творы, сам спявае. Алесь Камоцкі быў госцем Бібліятэкі і сустрэчы. На канец спаткання з "Беларускай літаратурай і культурай" даў канцэрт сваіх балад.

Сустрэча з культурай была шматлюдная. Удзельнкі сустрэчы, ад маленькага беларуса з каляскі да пажылога пенсіянера, аўтара гэтага допісу, запоўнілі цэлае памяшканне бібліятэкі ад падлогі да столі праз лесвіцу!

Сёлетняе інтэграцыйнае, традыцыйна вераснёвае, спатканне беларусаў пры вогнішчы, "Пячэнне бульбы" і каўбасак адбылося 13 верасня. Прагноз халоднага, дажджлівага надвор'я пералякаў большую частку нашых землякоў, але і так сабралася некалькі членаў "Хаткі", якія ніколі не падводзяць, не толькі каб падтрымаць традыцыю, але і пакаштаваць умела ўпечаную Генікам Іванюком смачную бульбу. Мы проста глыталі!

Міхась КУПТЭЛЬ

Турыстычныя шляхі

Нараўчанская гміна знаходзіцца ва ўсходняй частцы Падляшскага ваяводства, у даліне Нарвы, сярод лясоў і пралескаў Белавежскай пушчы. Пабудавалі тут Семяноўскае вадасховішча, адно з найбольшых у нашай краіне. Цікавы тут куточак Беласточчыны. Нядаўна адкрылі тут прыродазнаўчую сцяжынку "Брама ў пушчу" ад Асяродка экалагічнай адукацыі ў Семяноўцы да вышкі над урочышчам Марушка. З вышкі відаць панараму возера, бясконцыя маляўнічыя палі ды пралескі.

Будзе новая веласіпедная сцежка "Зялёнага шляху". На Гайнаўшчыне гэты шлях будзе весці з Чаромхі ў Сушчу праз Кляшчэлі, Рэпчычы, Войнаўку, Якубова, Арэшкава, Парыева, Старую Белавежу, Янова, Грушкі, Гушчэвіну, Міклашэва, Новую Луку і Лешукі. (ян)

Чысты Бельск

Бельскія фірмы дбаюць, каб горад быў прыгожы і чысты. Вось на вуліцах пастаўлены кантэйнеры для збору пластмасавых бутэлек — яны хутка запаўняюцца, бо, вядома, цяпер шклатары амаль зусім няма. І добра, што ёсць месцы, куды можна аднесці "пластык". Другая справа, гэта кветкавыя клумбы. У Бельску шмат разбіта клумбаў і пастаўлена вазонаў на кветкі ды пасаджана многа кветак. Шкада, што ўжо з вясны зладзеі частку квецця павырывалі з каранямі! Вось ёсць такія, хто дбае пра прыгажосць і чысціню свайго горада, ды трапляюцца і такія, без сумлення, што папсуюць тое, што іншыя

Жэня МАРТЫНЮК

Згадка пра Надзею Ільяшэвіч

Гартаючы хатні архіў, натрапіў я на школьныя пасведчанні заканчэння 4 і 6 класаў пасляваеннай падставовай школы з беларускай мовай у Тапалянах, якіх апякункай была настаўніца Надзея Ільяшэвіч, жыхарка маёнтка Тапаляны, а загадчыкам школы — Уладзімір Маркевіч з вёскі Масціска, распаложанай у 2 кіламетрах ад Тапалян. Тады ўспомніліся мне мае школьныя гады, усплылі ў памяці некаторыя факты датычныя згаданай настаў-

Надзея Ільяшэвіч, дзявочае Алексяюк, ураджэнка Тапалян, была жонкай беларускага паэта і нацыянальнага дзеяча Хведара Ільяшэвіча. Здаецца мне, што яна працавала настаўніцай у беларускай школе пры саветах у 1939-1941 гадах. Настаўнічала яна таксама і пазней.

Падчас гітлераўскай акупацыі ў 1942 або ў 1943 годзе быў адкрыты трэці клас беларускай школы, у якую хадзілі дзеці мясцовых беларусаў і палякаў. Усе тады размаўлялі па-беларуску, ніякіх антаганізмаў не было. Загадчыцай школкі і апякункай класа стала Надзея Ільяшэвіч. Вучыліся мы па савецкіх падручніках, якімі карысталіся вучні беларускай школы ў 1939-1941 гадах. Па яе загадзе выдзерлі мы з кніжак партрэты Леніна і Ста-

Хведар Ільяшэвіч

ліна ды старонкі з савецкай сімволікай. Апрача беларускай мовы вучыла яна нас матэматыцы, рысункам і спевам. Развучыла нас таксама танцаваць лявоніху. Закону Божаму вучыў настаяцель Тапалянскага прыхода а. Рыгор Стальбоўскі, якога гітлераўцы прымусілі разам з сям'ёй пакінуць плябанію пры царкве ў Фальварках-Тыльвіцкіх (Пяценцы), якая стаяла на Княжай Гары. Стаў ён тады жыць у Тапалянах у маіх дзядоў — Міхала і Софіі Скарупскіх.

Пасля прыходу Чырвонай Арміі ў 1944 годзе ў Тапалянах адкрылася падставовая школа ў доме Ніны Хоцькі, якая здала ў арэнду для

школьных мэт два пакоі. Мяне прынялі тады ў чацвёрты клас. Вучыліся ў ім Галіна Цывінюк (цяпер Снарская), Міхал Буслоўскі, Аляксандр Хоцька, Мікалай Кульбінскі, Ян Анціпюк, Ян Садоўскі і іншыя. На пасведчаннях заканчэння 4 і 6 класаў стаяць подпісы класнай апякункі Надзеі Ільяшэвіч. У навучальным 1945/1946 годзе школа вымушана была прыняць статус польскай школы, без навучання беларускай мовы (замяніла яе французская). Я і Мікалай Кульбінскі нарабілі трохі клопату загадчыку школы Уладзіміру Маркевічу і нашай апякунцы Надзеі Ільяшэвіч, калі заявілі, што не хочам вучыцца ў школе, у якой няма беларускай мовы. Канчаткова мы здаліся і навуку працягвалі далей.

Паколькі ў двух пакойчыках вучням было вельмі цесна, жыхары Тапалянаў купілі вялікі драўляны дом ад жыхара вёскі Саколе, які выязджаў у Савецкі Саюз. Новы школьны будынак перавезлі ў Тапаляны і паставілі пры скрыжаванні вясковай вуліцы з дарогай на выган. Тады ў тапалянскую школу хадзілі таксама дзеці з Патокі.

Пазней я даведаўся, што наша настаўніца Надзея Ільяшэвіч выехала на Вернутыя землі.

Канстанцін МАСАЛЬСКІ

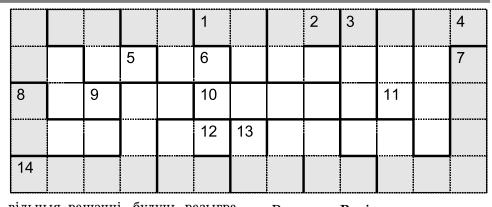
Адгаданка

і Швейцарыі, 2. партнёр бабы, 3. не- мыцця, 13. прыбор, тэхнічнае прывялікая прэснаводная касцістая ры- стасаванне з дапамогай якой выконба сямейства акунёвых з калючымі плаўнікамі, 4. слабы парыў ветру, 5. мёд, разведзены гатаванай вадой, 6. пляцоўка для гульні ў тэніс, 7. хімічны элемент неабходны для дыхання і гарэння, 8. лісток у рэстаране з пералікам страў і іх коштам, 9. бацька Саламона, 10. адчуванне фізічнай або маральнай пакуты, 11. прылада для ручной малацьбы, 12. месяца дашлюць у рэдакцыю пра-

1. горы на памежжы Францыі рэчыва з тлушчу і шчолачы для ваецца дзеянне, 14. паліва для рухавікоў.

> Алгаланыя словы запісань у вызначаныя дарожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне — нідэрландская пагаворка. (ш)

> Сярод чытачоў, якія на працягу

вільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 34 нумара Авал, веянне, Дума, ежа, мода, шакал, Юлія, яма.

Рашэнне: Вялікая душа мае волю, малая мае жаланне. Кніжныя ўзнагароды высылаем

Яну Міхалюку з Чыжоў і Міхалу Байко з Беластока.

Hiba PL ISSN 0546-1960 NR INDEKSU 366714

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка "Ніва". Старшыня: Яўген Вапа. Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2,

ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 84. Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22. **Internet**: http://niva.iig.pl/

E-mail: redakcja@niva.iig.pl Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа. Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі. Рэдактар "Зоркі": Ганна Канлрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч.

Канцылярыя: Галіна Рамашка Друкарня: "Orthdruk", Białystok.

Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: I kwartał 26 zł. do 5 grudnia 2008 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego oraz oddziały "Ruch" i "Kolporter" na terenie całego kraju.

Prenumerata z wysyłką za granicę pocztą zwykłą wynosi: kwartalna — 131 zł.; półroczna — 224 zł.; roczna — 374 zł. **Pocztą lotniczą**: Europa — prenumerata kwartalna — 142 zł., półroczna — 243 zł., roczna — 405 zł. Ameryka Pół-Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. nocna, Południowa, Środkowa, Afryka, Azja —

prenumerata kwartalna — 160 zł., półroczna — 274 zł., roczna — 456 zł. Australia i Oceania prenumerata kwartalna — 204 zł., półrocz-– 350 zł., roczna — 583 zł.

Wpłaty do 5 dnia miesiaca poprzedzającego prenumeratę przyjmuje "RUCH" S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A. IV O/ Warszawa

Nr 68 1240 1053 1111 0000 0443 0494.

Prenumeratę można zamówić w redakcji. Planowana ilość numerów "Niwy" w 2008 roku — 52. Poczta zwykła: Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,65 zł. Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę — kraje europejskie — 5,00 zł. — kraje pozaeuropejskie — 5,20 zł.

Poczta lotnicza: Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę: — kraje europejskie — 6,00 zł, — Ameryka Północna, Afryka — 6,70 zł., — Ameryka Południowa — 7,80 zł., — Australia i Oceania

Wpłaty przyjmuje:

Rada Programowa Tygodnika "Niwa", BANK PEKAO S.A. O/Białystok 38 1240 5211 1111 0000 4929 0945

Nakład: 1 320 egz.

Капанне і пячэнне картоплі 28.09 — 04.10

Ніна БРУЧКО

Мінула Спаса. Пачатак верасня. Субота, на дварэ спёка, 28 градусаў. А нядаўна, пару дзён назад, ішоў цёпленькі дожджык. У лесе высыпаліся грыбы, баравічкі. Людзі хлынулі ў лес. Я таксама. Толькі два дні запозна прыехала. Хаця жара, раненька паехала ў лес. Пахадзіла па лесе, падыхала чыстым здаровым паветрам, з пару баравічкамі ды зайчыкамі ў кошыку вярнулася дахаты. Як штодня, выпіўшы каву, памчалася на веласіпедзе ў бусліную вёску Канюкі. Паабапал дарогі чарнелі пустыя палі, хаця вакол вока яшчэ цешыць зялёная, сакавітая прырода. Паветра яшчэ не асенняе, на душы радасна, толькі гнёзды буслінай вёсцы апусцелі. Буслы адляцелі, трошкі сумна. Даехаўшы, як заўсёды, да браду на рацэ Нарве, палюбаваўшыся зарэчнай панарамай, вяртаюся назад. У вёсцы амаль пуста, толькі старэйшыя жыхары акружылі прыехаўшы прадуктовы самаход. Прывітаўшыся, еду далей, мінаю крыжы ў канцы вёскі. Разглядаюся налева і направа. Амаль усюды зааранае бульбянішча, толькі з правага боку дарогі якаясь сям'я збірае картоплі. Мо з пяць чалавек. Адны поўзаюць на каленях, другія сагнуўшыся. Не відна глыбокіх барознаў, толькі раскіданыя капалкай бульбіны ляжаць наверсе. Умомант прыйшла мне думка: як добра, што я не вымушана так цяжка працаваць! І раптам азваўся ўнутраны голас: а што, забылася, як бацькам памагала, прыязджаючы штосуботу з горада?! І ў той момант мае думкі перанесліся на бацькава поле ў Плёсках.

Была цёплая субота. Раненька бацька запрог каня, укінуў у гнаянкі воза плуг і паехаў на калёнію, наворваць скібы. Мы, сёстры, разам з нашымі мужамі таксама былі ўжо на нагах. Прывезлі з сабою і чужых капальнікаў: Веру з Крыма і маю сяброўку, таксама Веру. Паснедаўшы, укутаўшыся ў капальную старую вопратку, сцежкай, што за клунямі, пабеглі на палетак.

– Xіба мы пазнавата лезем, вось гляньце: нашы суседзі ўжо "поўзаюць" па скібах — Гандзя з сынам Колем і нявесткай, а далей Гандзя з Косцікам і дачкой, якая таксама прыперла з горада. І далей за дарогай відны поўныя мяшкі, як стоўбікі стаяць, — азвалася нецярпліва Манька.

— Нічога, нічога, нашых картопляў ніхто не забярэ, як чужых грыбоў у лесе, паспеем і мы, — адказала я зусім спакойна.

Бацька ўжо скібы выараў, кожнаму капальніку па дзве, а сам ушпіліў каня на поплаве.

Капанне ішло нам спраўна, поўзалі мы ўсе на каленях і гарталі горбы зямлі, бо барозны былі глыбокія. Бульба ўрадзіла. Як добра, што пагода, цеплавата, хаця ўжо толькі пару дзён да Прачыстай. Рукі не так грабеюць ад халоднай зямлі. Кошыкі цяжкаватыя, бо вялікія, каб часта не ўставаць. Час ад часу падбяжыць каторы мужык да сваёй ды высыпле картоплі ў мяшок. Праз нейкі час і на нашым полі стаялі роўным радам высокія мяшкі вытканыя і пашытыя бабуляй. Спіна і рукі пачалі балець непрывыклым да цяжкай штодзённай працы. Штораз хтосьці з нас уставаў, каб на момант адпачыць. Ды зараз Грыша, Надзін муж, паганяў:

- Ну, дзяўчаткі, да працы, да працы, да Прачыстай трэба закончыць капанне, каб не прыйшлося, як у Рыгора, капаць змерзлую, да самай Пакровы, — смяяўся.

Капанне ў той час працягвалася дзень у дзень добрыя два тыдні, а то і даўжэй.

Сонца далёка схілілася з поўдня. Суседзі ля вазоў ужо абедалі. Грыша сяброўка Вера ела, цмокаўшы, тварог.

О, бачыш, Верко, цяпер і тварог, і каўбаска ёсць, а як пойдзеш на пенсію, не будзе нічога, — са смуткам у голасе сказаў наш баценька.

Бацьку даходзіла ўжо 80 гадоў, а ён ніяк не мог пакінуць гаспадарыць. Казаў: "Не люблю рэнцістаў, люблю працу і сваю зямельку!" Зямлю "здаў", маючы 82 гады і 15 гадоў

ў дагараючае вогнішча ўкінуў у прысак картоплі. Дым разносіўся па ўсім полі, цягнуўся і з іншых палетак. Гэта знак, што і там пякуць бульбу.

- Капальнікі, картоплі гатовыя, спыняем работу! — праз нейкі час крыкнуў на ўсесь голас швагер. Над ровам, блізенька нашай калёніі, паказалася постаць нашай мамы ў чырвонай хустцы, з карзінай у руках. Мама несла нам абед. Акурат на добрую пару трапіла, картоплі таксама былі гатовыя. Пакідалі мы кошыкі, адвязалі з поясаў буркі і памалу павалакліся пад дзікую грушку, што на ўзгорку. Там была выкапана бацькам яма на картоплі, што на зіму, а вакол быў поплаў, выгадны, каб прысеці і паабедаць. Манька паслала абрусок на траве, а мама паставіла ежу: слоік каўбасы ў шмальцы, кавалачкі соленай саланіны, вараныя яечкі, хлеб, кіслыя агуркі і збанок адваранага тварагу. На старой газеце Грыша рассыпаў гарачыя, пахучыя печаныя бульбіны. Вера з Крыма, аблізваючыся, запэцканая попелам ад картопляў, паўтарала: "Якая смаката, якая смаката!"

– Ежце, даражэнькія, і каўбаску, і тваражок! — запрашала мама. Мая быў пенсіянерам...

Сонца ўжо скрывалася за гарызонтам, калі мы канчалі свае скібы. Мужчыны з бацькам грузілі велізарныя мяшкі на воз, везлі пад грушу і сыпалі картоплі ў яму. Суседка Гандзя цягнула з сынам мяшкі на воз. Пакінуўшы калёнію, мы змучаныя валакліся дахаты. Ужо было цёмна, калі прыехалі бацька з нашымі мужыкамі. Нікому на думцы не была яда, толькі каб дзе-колечы, як найхутчэй прылегчы, адпачыць, заснуць...

I тут я ўехала на свой панадворак на дачы. Ля плота развешвала памытую капальную вопратку суседка Маруся.

— I што, дакапалі? — спыталася я.

— А ўжо, ужо, бачыш, і адзенне я бруднае памыла. Два дні з мужам капалі, дзеці не паспелі прыехаць. Што цяпер капанне, не тое, што калісьці! Бруднай вопраткі была цэлая лазенька, ды пральку ўключыла, хуценька ўправілася, — адказала задаволеная Маруся, развешваючы на шнурках чыстыя апранахі.

Я таксама пакінула веласіпед, пайшла дахаты гатаваць мужу і ўнучцы Натальцы сняданак.

(22.03. - 20.04.) Добры час высветліць спадчынныя справы, на старанні на крэдыт, датацыі. Інтарэсы ўдадуцца з кімсьці, у каго іншы падыход да іх чым у цябе (не будзеце спрачацца, а падтрымліваць адзін аднаго). Больш адпачывай.

(21.04. — 21.05.) Пакладзі большы націск на навуку, дадатковыя курсы і абучэнні. Здабытыя веды не пойдуць упустую! Лёсу час ад часу трэба памагчы! Хоць можа не хапіць табе сілы, каб з усім справіцца; будзеш стомлены і раздражнены абы-якой дробяззю.

(22.05. — 22.06.) Шмат спраў можа загразнуць у мёртвым пункце. Можаш страціць файную нагоду, спазніцца на важную сустрэчу, пагубіцца ў дарозе ці апынуцца дзесьці не ў тым месцы ці не на той час. У пачуццях нічога не рабі сілай і не камбінуй, каб не страціць вялікага кахання. Выклічаш у кімсьці вялікія жарсці і самможаш проста ашалець! І можаш выйграць у латарэі.

(23.06. — 23.07.) Варта ініцыяваць новыя мерапрыемствы. Ты цяпер у прыязным табе знаку Скарпіёна — глядзі ўперад з энтузіязмам і верай. Сканцэнтруйся на старых, правераных знаёмствах, не шукай новых прыгод. Спакой у фінансах для людзей працавітых і не баючыхся высілку.

(24.07. — 23.08.) Цудоўны настрой, мілыя людзі і добрыя весткі. Схочаш выявіць сваё каханне, калі б нават яго адкінулі. Пазнаёмся з асобай, з якой быў у цябе да гэтага часу толькі віртуальны кантакт. Аддай таксама больш часу дзецям. І не закрывай вачэй — пагражаюць табе памылкі.

(24.08. — 23.09.) Цяжкія дылемы і нялёгкі выбар, пачуццё страты. Не ўваходзь у інтарэсы са знаёмымі. Будзеш адчуваць сябе горш, пашкадуй сябе і не натужвайся. Не старайся быць такім абсалютным перфекцыяністам, бо ніколі не будзеш задаволены!

(24.09. — 23.10.) Не разганяйся, бо пры тармазах лёгка набіць сабе гузака! Можаш пагадзіцца з асобай, з якой даўно жылі вы як кот з сабакам; першая працягні руку, гэта будзе твая перамога! Вырашальны час у прафесійных справах. Выразная паправа на рахунку!

(24.10. — 22.11.) Спакой і гармонія. Афармляй цяжкія справы — глядзіш на ўсё халаднейшым вокам. Не ўсе цябе падтрымаюць, але знойдзецца асоба, якая падасць табе моцную руку. Пазбягай сітуацыі, каб разлічваць на грошы таварыша. Калі бярэшся за фінансы, будзь адважны і рашучы. Павер у свае сілы!

(23.11. – 22.12.) У сям'і можа быць горш, але будзеш мець выхад: або скрыгіты, або пагляд праз пальцы, або адабрэнне; апошняе пойдзе на здароўе ўсім. Знакаміта ў фінансах. Запалу столькі, што Стральцы цяпер непераможныя! А Стральцы народжаныя пасля 19.12. — як нованароджаныя!

(23.12. — 20.01.) Не рашайся на важныя фінансавыя ходы. Новыя перспектывы нясуць адказнасць; калі думаеш выплысці на шырокія воды, азірніся, ці ёсць побач выратавальня лодка. Цяжка пазбыцца кілаграмаў — нават дыета мала табе цяпер

(21.01. — 19.02.) Варта ў гэты тыдзень выбрацца ў падарожжа за мяжу. Добры час таксама і на размову з шэфам аб павышэнні, на навуку і кампанейскія поспехі. Памагчы могуць табе асобы, якіх як і цябе калісь падманулі.

(20.02. — 21.03.) Адпачні, з'ездзі ў падарожжа нават і за мяжу. Добра ў інтарэсах, у развіванні талентаў. Самотныя Рыбы знойдуць сабе кагосьці старэйшага, вопытнага, стабільнага. Лягчэй спазнаць дзесяць краінаў, чым аднаго чалавека! А яго каштоўнасць не змераеш таўшчынёй кашалька!

Агата АРЛЯНСКАЯ